

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAP

ETT LÅNGT FÖRFLUTET

En kvalitativ undersökning av debatten kring psykologin och psykoanalysen i Göteborg

Elin Franzén

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kultur analys KAY 130
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 23
Handledare:	Helena Holgersson
Examinator:	Mats Björkin

ABSTRACT

Titel: Ett långt förflutet – en kvalitativ undersökning av debatten kring psykologin och psykoanalysen i Göteborg

Engelsk titel: A long past – a qualitative study of the debate surrounding psychology and psychoanalysis in Gothenburg

Författare: Elin Franzén

Termin och år: HT 23

Institution: Institutionen för kulturvetenskap

Handledare: Helena Holgersson

Examinator: Mats Björkin

Nyckelord: Psykologi, psykoanalys, boundary-work, disciplin, Göteborg.

ABSTRACT:

This essay is a qualitative study of the relationship between psychology and psychoanalysis pertaining to the debates in 2020 and 2022, with a focus on the Gothenburg context. This essay will through the use of a questionnaire sent to employees of the psychological institute in Gothenburg and with debate articles examine how the conflict creates distinctions within, and outside of, the academic discipline of psychology. With the help of the historical context as well as a discourse analysis the aim of the essay is to understand how the relationship is discussed today. The essay examines what type of arguments are used by psychology to dismiss, or make a distinction from, psychoanalysis in our time and where these arguments draw their legitimacy from.

1. INLEDNING	5
1.1 INTRODUKTION.....	5
1.2 BAKGRUND TILL VAL AV ÄMNE.....	6
1.3 SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR	7
1.3.1 Syfte.....	7
1.3.2 Frågeställningar	7
1.3.3 Avgränsningar	7
1.4 HISTORISK BAKGRUND	8
1.4.1 Psykologin.....	8
1.4.2 Psykoanalysen	9
1.4.3 Konflikten.....	9
1.4.4 Den göteborgska kontexten och böcker.....	10
1.4.5 KBT, PDT och DSM.....	11
1.5 DISPOSITION	12
1.6 TIDIGARE FORSKNING.....	13
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
2.1 POSTSTRUKTURALISM	14
2.1.1 Michel Foucault - Makt och kunskap.....	15
2.2 TEORETISKA BEGREPP	17
3. MATERIAL OCH METOD	18
3.1. MATERIAL OCH METODVAL.....	18
3.1.1. Frågelista	18
3.1.2. Massmedialt material.....	19
3.2. ANALYSMETOD.....	19
3.3. ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN OCH REFLEXIVITET	21
3.3.1 Etik	21
3.3.2 Reflexivitet.....	21
4. ANALYS OCH RESULTAT	22
4.1. SYNEN PÅ MÄNNISKAN - EN AMBITION OM HJÄLP OCH SAMMANHÅLLNING	23
4.2. SYNEN PÅ VETENSKAP – EVIDENS, KUNSKAP OCH IDÉTRADITION	27
4.3. HISTORIA OCH SAMTID – FRÅN PSEUDO TILL VETENSKAP	31
5. SLUTDISKUSSION	35
5.1. ÅTERKOPPLING TILL FRÅGESTÄLLNINGAR.....	36
5.1.1. Ett långt förflutet	37
6. KÄLLOR, MATERIAL OCH LITTERATURLISTA	42
6.2 TRYCKTA KÄLLOR	42
6.1 OTRYCKTA KÄLLOR.....	44
6.3 BILAGOR.....	46

TACK TILL

Jag vill börja med att tacka min handledare för konstruktiv feedback och för att hon tog sig tiden att såväl diskutera som uppmuntra genom hela uppsatsarbetet. Jag vill även tacka mina klasskamrater som gett mig respons under arbetets gång, de vänner som hjälpte mig med råd och tips samt de som tog sig tid att delta i studien.

Jag vill även tacka min familj. Ett särskilt tack till min pappa; även om du inte funnits med så har tanken på hur stolt du skulle varit hjälpt mig att komma igenom arbetet.

1. INLEDNING

I denna del kommer uppsatsen att introduceras, val av ämne motiveras, syfte, frågeställningar och avgränsningar går igenom och den historiska bakgrunden samt nutida kontexten kommer etableras. Det kommer att ges en disposition för resterande uppsats och sist kommer den tidigare forskningen att gås igenom.

1.1 INTRODUKTION

”Om det nu var så att vi inom psykologin hade alla svar på hur man ska behandla psykisk ohälsa så vore det konstigt att den vanligast dödsorsaken är suicid.” svarade en respondent på frågelistan som jag skickade ut till anställda på psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Att den psykiska ohälsan ökar i samhället är ingenting man kan förneka, hur detta skall hanteras är dock mindre klart. Det uppsatsen ämnar undersöka är hur de skilda åsikter om vägen framåt går att se i debatten mellan psykologin och psykoanalysen i vår samtid.

Psykoterapeuten och psykoanalytikern Per Magnus Johansson skriver i debattartikeln *Sigmund Freuds verk kan fortfarande tala till oss* (2020) att ”filosofen, Slavoj Žižek har lyft fram att psykoanalysen ungefär vartannat år förklaras urmodig, överspelad, slutgiltigt död och begravnen”.¹ Debatten om psykoanalysens status kretsar kring dess vetenskaplighet och legitimitet, Freuds texters sanningsanspråk och hur vi på bästa sätt bör hantera psykisk ohälsa. Debatten kring detta tycks komma i stötar, 2020 rörde den vetenskapsjournalisten Charlotta Sjöstedts bok *Freuds sista suck* (2020) och 2022 låg fokus på boken *Arton myter om Freud och vägen framåt* (2022) av psykoterapeuten Billy Larsson. En av de gemensamma nämnrarna i dessa debatter är psykoanalysens roll i den moderna psykologin och hur man bör förhålla sig till denne. Idéhistorikern Karin Johannisson skrev 1991 att ”Läkaren måste bli det moderna samhällets nya prästerskap”² idag skulle jag säga att *psykologen* i mångt tagit på sig denna roll.

Psykologin har en särskild position idag som inte kan likställas med någon annan disciplin. Den kan påstås ha skapat sig en ställning där den både ses som en legitim

¹ Bilaga 2. Johansson, Per Magnus. (2020-10-14). *Sigmund Freuds verk kan fortfarande tala till oss*. Dagens Nyheter.

² Johannisson, K. *Folkhälsa: Det svenska projektet från 1900 till 2: a världskriget*. Lychnos: Årsbok för idéhistoria och vetenskapshistoria. Uppsala: Lärdomshistoriska samfundet. 1991. S.155.

vetenskap och ett populärvetenskapligt ämne, men där den populärvetenskapliga grenen inte nödvändigtvis påverkar dess legitimitet. Betydelsen av ord så som stress, ångest eller till och med personlighet, vilka är del av vardagsspråket, har alla delvis fått sin samtida betydelse formad av psykologin. Det finns idag folkpsykologi, religionspsykologi, språkpsykologi och idrottspsykologi för att bara nämna ett antal av dess grenar. Denna stundom kvantitativa, stundom kvalitativa vetenskap är en vilken påverkar var individ i det svenska samhället i olika stor utsträckning. Jag står inte som ett undantag då jag redan under de unga tonåren fick upp ett intresse för psykologin, jag har även själv spenderat de senaste tio åren på medicin och gick under flera år i terapi. Men detta intresse *för* psykologin har dock alltmer kommit att bli ett intresse *om* psykologin. Hur denna disciplin, vilken kan sägas befinna sig i ett gränsland mellan naturvetenskapen och humaniora, med sin korta historia - har fått ett sådant genomslag. Den må ha en kort historia men denna är färgad av konflikter och motsättningar.

Psykologen Gail A. Hornstein beskriver i artikeln *The return of the repressed: Psychology's problematic relations with psychoanalysis* (1992) konflikten mellan psykologin och psykoanalysen där hon menar att psykoanalysen omfamnade subjektiviteten samtidigt som psykologin sökte bli en mer ”renodlad” vetenskap. Vidare beskriver hon konflikten som

no ordinary battle over intellectual turf. It was more like a nightmare, in which psychologists watched, horrified, as the very phenomena they had sought to banish now returned to haunt them.³

Denna forna rival tycks än idag hemsöka psykologin i debatter. Det är dessa debatter uppsatsen avser undersöka, hur, eller om, dessa kan spåras till gamla konflikter inom och utom disciplinen samt vad detta kan säga om relationen mellan psykologin och psykoanalysen i vår samtid, detta med ett fokus på den göteborgska kontexten.

1.2 BAKGRUND TILL VAL AV ÄMNE

Man kan fråga sig varför någon som studerar kulturstudier väljer att undersöka psykologin och inte någon annan disciplin så som etnologi eller sociologi vilka ligger närmare kulturstudier. Svaret på detta blir det egna intresset, som nämnt ovan har jag dragits till

³ Hornstein, G. (1992). *The Return of the Repressed*. *The American Psychologist*, vol.47(2), 254-263. S. 260.

psykologin sedan ung ålder, men jag är långt ifrån ensam i detta. När man ser till hur inflytelserik psykologin är idag blir det snarare förvånande att inte fler skriver *om* den. Jag är intresserad av hur psykologin som disciplin konstrueras, utmanas och upprätthålls, samt hur vi drar dess gränser och vilka konsekvenser detta kan få. Det är dock ingenting som kan undersökas i en kandidatuppsats, därav valdes att fokusera på en mer specifik plats, tid och debatt.

1.3 SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR

1.3.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur vi kan förstå relationen mellan psykologin och psykoanalysen i den samtida debatten. Detta med ett visst fokus på Göteborg som till en viss grad hamnat i centrum av denna debatt under 2020 och 2022. Uppsatsen ämnar undersöka hur man idag diskuterar relationen mellan psykologin och psykoanalysen, hur man kan förstå oenigheten mot bakgrund av den historiska konflikt vilken funnits *rivalerna* emellan och vilka följder denna schism kan tänkas få för ämnenas formation i framtiden.

1.3.2 Frågeställningar

De centrala frågeställningarna för uppsatsen har varit följande:

1. Hur diskuteras relationen mellan psykologin som akademisk disciplin och psykoanalysen i den samtida debatten?
2. Vilken roll har den göteborgska psykologin i denna debatt?
3. Hur kan debatten förstås mot bakgrund av *ämnenas* infekterade historia?

1.3.3 Avgränsningar

Uppsatsen kommer att diskutera relationen mellan psykologin och psykoanalysen, syftet med denna uppsats är dock inte att undersöka var gränsen mellan dessa *discipliner* går (om det finns någon konkret gräns), utan snarare se till relationen dessa ämnen har haft och kan sägas

ha till varandra samt hur denna relation formar deras identiteter idag. Uppsatsen kommer att tala om olika typer av behandlingsformer (så som KBT och PDT) men kommer inte att uttala sig om deras effektivitet annat än i hänvisningar till litteratur. Detta dels då jag själv inte har den kompetensen vilken jag anser krävs för att uttala sig om detta, dels då det inte hör till uppsatsens syfte. Ambitionen med denna uppsats är inte att ge någon djupgående inblick i psykologin eller psykoanalysens historia, uppsatsen kommer snarare att nyttja historieskrivningarna som ett verktyg för att förstå konflikten mellan dem och för att kunna sätta den samtida konflikten i ett historiskt sammanhang.

1.4 HISTORISK BAKGRUND

1.4.1 Psykologin

I *Psykologins historia* (2018) lyfter psykologen Per Saugstad problemet med att betrakta psykologin som en enhetlig disciplin sett till dess historia.⁴ Han utgår dock från vad han kallar ett ”inre sammanhang” vilket han menar möjliggör för oss att tala om ämnets historia.⁵ Det sägs ofta om psykologin att denna har en kort historia men ett långt förflutet, detta refererar till det faktum att studier om människan, hennes sinnen och själen, varit något människan ägnat sig åt sedan antiken. Den vetenskapliga psykologin (skol-psykologin) har dock en mångt mycket kortare historia, Saugstad menar på att den vetenskapliga psykologin tog sin början under 1850–1900-talet.⁶ Detta går dels att förklara med de reformer av universiteten vilka introducerades av Humboldt.⁷ In på 1960-talet ökade kraven på att psykologin skulle utgå från metoder och tekniker med bevisad positiv effekt,⁸ behaviorismen⁹ fick då lämna plats för kognition.¹⁰

Att utbilda sig till psykolog kräver idag fem års studier på universitet och att man slutför en PTP (praktisk tjänstgöring i psykologarbete) på ett år.¹¹ För att läsa påbyggnadsutbildningen till **psykoterapeut** krävs en avlagd psykologexamen,

⁴ Saugstad, P. & Nilsson, B. (2018). *Psykologins historia: En introduktion till dagens psykologi*. S.18-19.

⁵ IBID. S. 20–21.

⁶ IBID. S.22 och 26–27.

⁷ Leezenberg, M. Vries de, G. (2019) *History and philosophy of the humanities: an introduction*. Amsterdam: Amsterdam University Press. S.31–32. och 152-157.

⁸ Leezenberg, M. Vries de, G. (2019). S. 477.

⁹ *Behaviorismen är en psykologisk inriktning som uppstod i början av 1900-talet med fokus på beteende och inlärning.*

¹⁰ Leezenberg, M. Vries de, G. (2019). S.478–481.

¹¹ *Studera till psykolog*. (n.d.). Psykologförbundet.

socionomexamen eller läkarexamen med specialistkompetens, psykoterapeut utbildningen omfattar 90 högskolepoäng.¹²

1.4.2 Psykoanalysen

Psykoanalysen blev satt i ett sammanhängande system under det sena 1800-talet av Sigmund Freud,¹³ det är dock svårare att tala om psykoanalysens historia då den kan ses som en idéströmning vilken rörde sig långt utom det akademiska sammanhanget. Den fick ett stort genomslag och under 1940-50 talet beskriver Hornstein det som att ”it threatened to eclipse psychology entirely.”¹⁴ Huruvida psykoanalysen i vår samtid bör ses som en separat disciplin från psykologin går att diskutera, detta har hävdats av exempelvis psykoanalytikern Jonathan Shedler,¹⁵ men andra ser denna mer som en del av psykologins historia, en underdisciplin med egna teorier och tekniker, eller som en hermeneutisk vetenskap.¹⁶ En del av debatten rör psykoterapin, och den psykodynamiska terapin, som i olika sammanhang ses som en del av psykoanalysen, en utveckling av den eller endast del av en gemensam historia, det tycks inte finnas någon riktig konsensus kring detta (det bör poängteras att en *psykoterapeut* inte är detsamma som en *psykoanalytiker*). Medan det inte går att utbilda sig till psykoanalytiker på universiteten går det att utbilda sig genom svenska psykoanalytiska föreningens utbildningsinstitut.¹⁷ Psykoanalytiker är inte heller en skyddad yrkestitel i Sverige.¹⁸

1.4.3 Konflikten

Låt oss börja från *begynnelsen*; medan psykoanalysen kan sägas ha sin grund i idéer utvecklade av exempelvis Arthur Schopenhauer (1788–1860) och Friedrich Nietzsche (1844–1900)¹⁹ var det som sagt Freud som satte psykoanalysen i ett system. På grund av, eller tack vare, detta blev han, enligt Saugstad, ”föremål för närmast en hjältedyrkan av många av sina anhängare”.²⁰ Efter Freuds besök till USA 1909,²¹ fanns en ambition från flera av de

¹² *Psykoterapeutprogrammet*. (2023, december 13). Göteborgs Universitet.

¹³ Saugstad, P. & Nilsson, B. (2001). S.257.

¹⁴ Hornstein, G. (1992). S.258.

¹⁵ Robinson Erhardt. (2023, August 25). *Jonathan Shedler: Freud, Psychoanalysis, and Psychodynamic Psychotherapy | Robinson's Podcast #132* [Video]. YouTube.

¹⁶ Larsson, B. (2022). *Arton myter om Freud och vägen framåt*. LAVA Förlag. E-bok S.250.

¹⁷ *Utbildningsinstitutet — SPAF*. (n.d.). SPAF.

¹⁸ *hur blir man psykoanalytiker? - FrågaSYV.se*. (2020, July 31).

¹⁹ Saugstad, P. & Nilsson, B. (2001). S.253–256.

²⁰ IBID. S.257.

²¹ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). *A history of Modern Psychology in context*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. Ebok. S.107. Och Illouz, E. (2008). *Saving the modern soul therapy, emotions, and the culture of self-help*. Berkeley: University of California Press S.29.

vetenskapliga psykologerna att skapa en distinktion mellan dem själva och psykoanalysen.²² Psykoanalysens popularitet är något som sociologen Eva Illouz menar kan förklaras dels med den karismatiska legitimiteten hos Freud,²³ dels med psykoanalysens förmåga att sammanföra motsättningar för individen.²⁴

I Sverige under 1940-talet nyttjades psykoanalysen inom barnpsykiatrin,²⁵ samtidigt hade en utredning av medicinstyrelsen 1941 föreslagit att psykoanalytisk behandling borde ”förbjudas för obehörig behandling.”²⁶ Under denna tid fanns det de inom den vetenskapliga psykologin som sökte nyttja vetenskapens *objektiva* verktyg för att ogiltigförklara psykoanalysen.²⁷ Detta talar för att det fanns olika sidor, eller läger om man så vill. In på 1950-talet sökte man arbeta in de psykoanalytiska begreppen i psykologin, detta i samband med att man skrev ut psykoanalysen ur läroböckerna, det vill säga att man omarbetade de psykoanalytiska metoderna och begreppen för att passa in i ”skol-psykologin”, detta utan att referera till psykoanalytiker.²⁸ Detta kan ses som ett svar på att det var under just de första tjugo åren efter andravärldskriget som psykoanalysen nådde sin höjd i popularitet (främst i USA).²⁹

I en undersökning av psykologisk litteratur lyfts att psykoanalysen efter 1989 inte har en lika stor närvaro i litteraturen vilket kan bero på en terminologisk utveckling sedan DSM³⁰ III.³¹ Det vill säga att de begrepp som nyttjas inom psykoanalysen faller bort, de används inte längre i samma utsträckning för att tala om och förklara psykiska sjukdomar och psykisk ohälsa. Detta går att ställa i kontrast till psykofarmakologins uppsving.³²

1.4.4 Den göteborgska kontexten och böcker

Ett riksdagsbeslut 1956 ledde till uppdelningen av lärostolen i psykologi och pedagogik vid

²² IBID S.109.

²³ Illouz, E. (2008). S.24-26.

²⁴ IBID. S.50.

²⁵ Axelsson, T. (2021). *De svåruppfostrade barnen*. Scandia, vol.86(2), p.60-88. S. 77-78.

²⁶ Eklöf, M. (2000). *Läkarens ethos: Studier i den svenska läkarkårens identiteter, intressen och ideal 1890–1960* (1. uppl. ed., Linköping studies in arts and science, 216). S. 134.

²⁷ Hornstein, G. (1992). S.258.

²⁸ IBID. S.258-260.

²⁹ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.214.

³⁰ Se begreppsförklaring S.13.

³¹ Flis, L., & Van Eck, N. (2018). *Framing Psychology as a Discipline (1950-1999): A Large-Scale Term Co-Occurrence Analysis of Scientific Literature in Psychology*. *History of Psychology*, vol.21(4), p.334–362. S.351.

³² Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.352.

Göteborgs universitet.³³ Den psykologiska institutionen har, 2023, funnits i Göteborg i 67 år. Under 1970-talet började den psykoterapeutiska utbildningen ta form på institutionen.³⁴ Inför höstterminen 2023 sökte 3655 personer till psykologprogrammet på Göteborgs universitet.³⁵ Det denna uppsats kommer att ägna sig åt är den debatt som ägde, och i viss mån fortfarande äger, rum kring psykoterapin och psykoanalysen. Göteborgs universitet ger år 2023 tre inriktningar inom psykoterapiprogrammet,³⁶ där den riktning som utsatts för kritik varit individualpsykoterapi med inriktning mot psykodynamisk terapi. Denna utbildning ges dock på andra lärosäten så som Lund³⁷ och Stockholm,³⁸ men just Göteborg har pekats ut för att vara ”Freudtrogn”.³⁹

Debatten kan sägas röra två böcker, dessa bidrog både 2020 och 2022 till att dra i gång debatterna. Den första är *Freuds sista suck* (2020) av vetenskapsjournalisten Charlotta Sjöstedt. Denna bok framför en kritik mot psykiatrins oförmåga att hjälpa vissa patienter, hon talar om vilka hinder som finns inom psykiatrin för att ge patienterna rätt vård. Ett visst fokus ligger på det inflytande hon menar att Freud har i utbildning och behandling, där pekas specifikt Göteborg ut för att vara den mest Freudtrogn. Boken ämnar lyfta de brister som finns inom psykiatrin och förklara vad dessa kan bero på samtidigt som den kritiserar specifika behandlingsmetoder och praktiker.

Den andra debatten rör är *Arton myter om Freud och vägen framåt* (2022) av psykologen och psykoterapeuten Billy Larsson. Denna bok är enligt Larsson ett försök att skapa en konstruktiv väg framåt för psykoterapin. Som titeln avslöjar går boken igenom många av de mytbildningar som finns kring Freud och hans verk. Boken riktar en specifik kritik mot Freuds psykoanalys och hans metoder, Larsson talar om Freuds framgång och vad denna kan sägas ha berott på. Larsson lyfter fram hur den moderna psykoterapin skulle gynnas av en större sammanhållning, vilken skulle se att skolbildningarna inom denna upphör.

1.4.5 KBT, PDT och DSM

³³ Fahlke, C., & Göteborgs universitet. Psykologiska institutionen. (2006). *Ett ämne blir till: Psykologi i Göteborg - en kort historia med ett långt förflutet, 1956–2006*. S. 16

³⁴ IBID. S.103.

³⁵ *Detaljsida*. (n.d.). UHR.se.

³⁶ *Psykoterapeutprogrammet, Individualpsykoterapi med inriktning mot PDT*. (2024, september 2). Göteborgs Universitet.

³⁷ *Psykoterapeutprogrammet*. (n.d.). Institutionen För Psykologi.

³⁸ *Psykoterapeutprogrammet, inriktning PDT - Stockholms universitet*. (n.d.). Stockholms universitet.

³⁹ Sjöstedt, C. (2020). *Freuds sista suck: idéstrider och andra hinder för psykiatrins utveckling*. Göteborg: Konststycke förlag. S. 113.

I debatten uppsatsen undersöker diskuteras främst KBT och PDT, dessa är olika inriktningar inom den psykoterapeutiska skolan. Läser man på psykologguiden beskriver de, PDT, psykodynamisk terapi, som att den kommer ur psykoanalysen och är:

En teori och behandlingsmetod med Sigmund Freud som upphovsman. Den har utvecklats och förändrats under det dryga århundrade som gått sedan psykoanalysen började växa fram.⁴⁰

Och KBT, Kognitiv beteendeterapi beskrivs på psykologguiden som:

En sammanslagning av Kognitiv psykoterapi, som bygger på teorier om våra tankar och vår informationsbearbetning och Beteendeterapi, som bygger på inlärningsteori. Numera innefattar KBT även andra behandlingsmetoder, och får närmast betraktas som ett paraplybegrepp.⁴¹

En annan återkommande förkortning är den för diagnosmanualen DSM, Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders, dess användning beskrivs av Socialstyrelsen som:

För klinisk diagnostik inom psykiatri används huvudsakligen DSM, som i många fall ger möjlighet till mer preciserade bedömningar av enskilda patienter. Man behöver dock notera skillnaden mellan att ställa en diagnos och att koda en diagnos.⁴²

1.5 DISPOSITION

Efter att ovan ha gått igenom uppsatsens ämne och den historiska bakgrunden kommer vi nu att gå igenom den tidigare forskningen. I avsnitt två kommer uppsatsens teoretiska utgångspunkter att gås igenom, där kommer det att talas om poststrukturalismen och Foucaults makt-kunskaps teori för att sedan gå igenom de centrala teoretiska begreppen. I avsnitt tre kommer materialet att gås igenom, hur detta har samlats in och hur det har analyserats genom diskursanalys. I det avsnittet kommer de etiska hänsynstagandena som gjorts och hur jag arbetat reflexivt med materialet att diskuteras. I avsnitt fyra kommer analysen och resultatet av materialet att gås igenom. I avsnitt fem kommer en slutdiskussion framföras vilken knyter an till de centrala frågeställningarna, i detta avsnitt presenteras även förslag på vidare forskning.

⁴⁰ *Psykodynamisk psykoterapi*. (n.d.). Psykologguiden.

⁴¹ *KBT - Kognitiv beteendeterapi*. (n.d.). Psykologguiden.

⁴² *Kodning inom psykiatrin*. (2023, May 2). Socialstyrelsen.

1.6 TIDIGARE FORSKNING

Fält uppsatsen rör är psykologi, filosofi, historia, idéhistoria, kulturvetenskap och sociologi.

Det finns många historieskrivningar om psykologin, ett exempel är *Historien om svensk psykologisk forskning* (2020), en bok som sammanfattar ett symposium anordnat av psykologihistoriska sällskapet. Där söker olika individer reda ut hur två av ämnets (svenska) pionjärer, Gunnar Johansson och Gösta Ekman lade grunden för att psykologin skulle bli en egen disciplin.⁴³ Denna övergripande kartläggning bidrar med en historisk kontext för att förstå hur disciplinen konstruerats. Det är viktigt att sätta saker i ett sammanhang för att kunna ge en ökad förståelse, att arbeta från det övergripande in i det specifika kan sägas ge mer i en undersökning. Med det sagt ger inte denna bok någon större inblick i den göteborgska kontexten.

Utänför den svenska kontexten finns artikeln skriven av psykologen och historikern Ivan Flis och forskaren inom bibliometri och scientometri, Nees Jan Van Ecks *Framing Psychology as a Discipline (1950–1999)* (2018) där de undersöker engelskspråkig psykologisk litteratur. De nyttjar så kallade *term maps* för att kartlägga såväl ämnen som vilka som ägnat sig åt att undersöka dessa ämnen under perioden 1950-1999.⁴⁴ Detta kan ses som en mer kvantitativ undersökning av litteratur inom psykologi men kan icke desto mindre ge en övergripande förståelse för vilken litteratur som fått ta plats inom psykologin och vilka *ämnesord* som ses som relevanta över tiden.

Vad man kan kalla en snävare uppsats skrevs av idéhistorikern Andreas Rydberg, *Viljebegreppet och psykologin* (2008), där följer Rydberg psykologins framväxt i Uppsala under 1800–1950 talet. Denna text ger en mer fokuserad blick på en specifik tidsperiod, samt hur ämnet etableras som akademisk disciplin.⁴⁵ Den ägnar sig dock åt en tidigare tidsperiod och en annan stad än denna uppsats, men den kan som sagt ge förståelse för hur disciplinen etableras inom akademien.

Vidare kan man se till boken av psykologen Claudia Fahlke *Ett ämne blir till* (2006) vilken fokuserar på hur psykologin etablerades i Göteborg, detta från åren 1956 till

⁴³ Johansson, G., & Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. (2020). *Historien om svensk psykologisk forskning: Utvecklingen från perception och psykofysik*. Stockholm. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien.

⁴⁴ Flis, I., & Van Eck, N. (2018).

⁴⁵ Rydberg, A., & Uppsala universitet. Institutionen för Idé- och lärdomshistoria. (2008). *Viljebegreppet och psykologin: En studie av psykologins framväxt som vetenskap i Sverige genom en analys av viljebegreppets betydelseförändring (Uppsala papers in history of ideas, 11)*.

2006.⁴⁶ Denna bok kan bidra till att framställa den historiska kontexten, i likhet med *Historien om svensk psykologisk forskning*, dock med fokus på en specifik institution. I denna bok finner man texter författade av individer som arbetat på psykologiska institutionen i Göteborg, vilket måhända kan säga någonting om hur denna (institutionen) upplevs. Med det sagt kommer uppsatsens fokus snarare ligga på åren 2020–2022 vilken boken inte berör.

Undersökningar har även gjorts gällande andra discipliners framväxt så som idéhistorikern Anders Pederssons avhandling *En fängslade vetenskap* (2017) om kriminologins framväxt. Pederssons avhandling behandlar hur kriminologin etablerade sig som en distinkt akademisk disciplin i Sverige under 1885–1965 och vilka sociala, kulturella samt politiska aspekter som påverkat detta.⁴⁷

En artikel som talar om en annan disciplins framväxt i Storbritannien är *Sociology's misfortune* (2010) av sociologen John Holmwood. I denna talar Holmwood om hur gränserna för sociologin som disciplin snarare blivit suddigare och att sociologin förlorat del av sin ”disciplinära identitet”.⁴⁸ Just denna disciplinära identitet är någonting som kan vara av intresse för att försöka förstå hur en disciplin skapas och relationer mellan ämnen.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I denna del kommer poststrukturalismen diskuteras, sedan kommer de teorier och verktyg från Foucault som ändvänds i uppsatsen att gås igenom. Till sist kommer de centrala teoretiska begreppen för uppsatsen diskuteras.

2.1 POSTSTRUKTURALISM

Poststrukturalismen bör ses som en kritik och vidareutveckling av strukturalismen, icke desto mindre ligger dess grund i strukturalismen med idén om att tecken får sin mening genom deras ”inre” relationer i ett nätverk av tecken.⁴⁹ Strukturalismen utgår från *language* och *parole*. Language bör förstås som den språkliga strukturen (ett nätverk av tecken) vilken

⁴⁶ Fahlke, C., & Göteborgs universitet. Psykologiska institutionen. (2006).

⁴⁷ Pedersson, A. (2017). *En Fängslade Vetenskap?: Kriminologi I Sverige, 1885–1965*. Göteborg. Göteborgs universitet.

⁴⁸ Holmwood, J. (2010). *Sociology's misfortune: Disciplines, interdisciplinarity and the impact of audit culture*. *The British Journal of Sociology*, vol.61(4), p.639-658.

⁴⁹ Gunnarsson Payne, J., & Öhlander, M. red. (2017). *Från strukturalism till poststrukturalism i Tillämpad kulturteori* (Upplaga 1 ed.). Lund. Studentlitteratur.166-171

skapar mening i, eller utifrån, varandra, detta ses som fast. Parole är situationsbundet, det utgörs av de tecken vi använder i vardagen, parole drar dock alltid från language då det är genom strukturen som meningen skapas.⁵⁰ Förenklat kan man säga att language är språkssystemet och parole är användningen av språket.⁵¹ I poststrukturalismen upphör gränsen mellan language och parole, medan strukturalismen kan sägas förutsätta en ”ordning”, en slags fast konstruktion, förutsätter poststrukturalismen att allt är föränderligt och tillfälligt. Poststrukturalismen hävdar att strukturen skapas, rekonstrueras och omformas i det konkreta, eller vardagliga om man så vill, användandet av det talade såväl som det skrivna språket.⁵² Poststrukturalismen kan dock sägas dra från strukturalismens tanke om relationism i det att meningen skapas utifrån relationen till *det andra* eller *den andre*.⁵³ I poststrukturalismen finns en tanke om att *föreställning* och *föreställt* blir det samma, verkligheten ”upphör”, den bör ses som en social konstruktion.⁵⁴ Det är då den symboliska meningen som är den centrala, tankeobjekten konstrueras och omkonstrueras. Det centrala för uppsatsen med poststrukturalismen är dess tankar om relationism och kontextbundenhet, det att meningar skapas och konstrueras samt att denna mening är kontextbunden.

2.1.1 Michel Foucault - Makt och kunskap

En av de kanske mer framträdande namnen inom poststrukturalismen är filosofen Michel Foucault som skrivit om makt-kunskapsrelationer i bland annat *Discipline and punish* (1977). När man utgår från tankeobjekt, som denna uppsats gör, och vill undersöka deras konstruktion samt relation lämpar det sig väl att nyttja Foucault för att söka förklara hur detta sker i debatter. Detta då debatter kan ses som en slags kamp för tolkningsföreträde (makt), där man såväl kan finna som analysera makt-kunskapsrelationer. Tolkningsföreträdet innebär att man gör anspråk på sanningen och således kunskapen samt makten. Detta baseras på Foucaults tanke om att makt och kunskap bör ses som en enhet vilka förutsätter varandra.⁵⁵

⁵⁰ Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications. S.10.

⁵¹ Leezenberg, M. Vries de, G. (2019) S.267.

⁵² Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). S.11-12.

⁵³ IBID. S.154-155.

⁵⁴ Nordin, S. (2017). *Filosofins historia: Det västerländska förnuftets äventyr från Thales till postmodernismen* (Fjärde upplagan ed.). Lund. Studentlitteratur. S. 546.

⁵⁵ Foucault, M. (1991). *Discipline and punish: The birth of the prison* (Penguin books). Harmondsworth: Penguin S.25.

”Viljan att veta” blir för Foucault ”viljan till makt” dessa två begrepp blir en oskiljbar enhet.⁵⁶ Makten beskrivs av Foucault som rörlig, i det att, maktrelationer inte förblir statiska, det finns alltid ett motstånd mot makten vilket i sig bekräftar och skapar makten.⁵⁷ Även om motståndet är en del av makten kan det skapas en hegemoni, eller en dominant grupp vilka blir de som innehar tolkningsföreträdet. Foucaults makt-kunskap teori blir här relevant för att analysera de förhållanden som uppstår i en debatt. Makten innebär att inneha ett tolkningsföreträde, vilket kan sägas medföra legitimitet, i en debatt söker man på något vis *sätta* en mening.

Foucault talar om disciplinering som en del av makten, att individer formas av och formar varandra med hjälp av olika verktyg så som *dömande* där det avvikande stöts ut.⁵⁸ Detta är en del av det Foucault kallar ”normalizing judgement”, *normalisering av dömande*, individen bekräftar och skapar makten genom att utdöma det avvikande.⁵⁹ Det är dock inte så enkelt som att *en* individ innehar makten och utövar den över andra, makten skapas, den skapas i individers handlingar mot varandra, vilket sker i ett system.⁶⁰ ”The power of the Norm appears through the disciplines”⁶¹ skriver Foucault, disciplinering skapar en slags likformighet, en ”vilja” att följa normen. Som vi etablerat sker disciplineringen, dömandet, mellan individer där det inte finns en enskild suverän makt utan ett nät av normer vilka sträcker sig över samhället och är kontextbundna.

Disciplinen sker dock inte bara mellan individer utan kan även röra rum. Foucaults begrepp disciplinary institutions, *disciplinära institutioner*, vilket kan innefatta såväl kliniker som lärdomsinstitutioner,⁶² bör ses som ett rum vilket underlättar observationer och insamlandet av data av individer. Man kan säga att institutionen, rummet i sig, fyller en såväl praktisk som en normaliserande funktion, vilken bidrar till att skapa och bibehålla hierarkiska *maktstrukturer*.⁶³ Begreppet hjälper oss förstå den psykologiska disciplinen i den akademiska kontexten. Den verkar inom en så kallad disciplinär institution, vilket i sig blir en del i dess konstruktion och vilket bidrar till att upprätthålla normer.

⁵⁶ Nordin, S. (2017). S.543.

⁵⁷ Foucault, M. (1991). S.25.

⁵⁸ Gunnarsson Payne, J., & Öhlander, M. (2017). S.166-171. Och Nordin, S. (2017). S.543.

⁵⁹ Foucault, M. (1991). S.134-135.

⁶⁰ IBID. S.152.

⁶¹ IBID. S.139.

⁶² Foucault, M. (1991). S.109.

⁶³ IBID. S.112.

2.2 TEORETISKA BEGREPP

Disciplin – I uppsatsen används begreppet *disciplin*, dess betydelse utgår då från psykologen Horst Gundlachs definition. Han gör en distinktion mellan disciplin och vetenskap där den förstnämnda är något vilket behöver lärare, prov, experter och någon form av kanoniserad teoretisk samt praktisk kunskap. Vetenskap däremot kan ses som sökandet efter och insamlandet av kunskap.⁶⁴ Psykologin bör exempelvis ses som en egen disciplin frikopplad från såväl pedagogiken som filosofin.

Legitimitet – När man talar om en disciplins, eller för den delen en individs, sanningsanspråk kan det vara behjälpligt att tala om var denna hämtar sin legitimitet. Uppsatsen nyttjar filosofen Motzi Eklöfs fyra typer legitimitet, den *vetenskapliga*, den *legala*, den *traditionella* och den *karismatiska legitimiteten*.⁶⁵ Den legal legitimitet vilar på *logos*, såväl utbildning som byråkrati.⁶⁶ Den traditionella legitimiteten utgår från *ethos*, en god karaktär och välvilja.⁶⁷ Den karismatiska legitimiteten grundar sig i dygden, bilden av exempelvis ”Den Store Läkaren”.⁶⁸ Slutligen den vetenskapliga legitimiteten, vilken kan bidra till den legala, menar Eklöf i vår samtid ses som objektiv och san.⁶⁹

Tankeobjekt – Sociologen Nikolas Rose skriver att ”Objects of thought are constructed in thought: what else could they be?” vidare frågar han sig hur dessa tankeobjekt *blir* sanna.⁷⁰ Tankeobjekt förstås genom språket, genom en etablerad norm för vad detta objekt är eller bör vara, Rose menar att ”det objektiva” kan förstås som socialt konstruerat, framför allt när det kommer till humanvetenskaperna.⁷¹ Medan psykologin inte kan ses som en ren humanvetenskap eller en ren naturvetenskap ämnar denna uppsats nyttja tankeobjekt för att beskriva en *disciplin*, då denna kan förstås som en konstruktion vilken saknar fysisk form och därav får sina gränser i tanken.

⁶⁴ Gundlach, H. (2006) *Psychology as Science and as Discipline: The Case of Germany*. *Physis: Rivista Internazionale Di Storia Della Scienza* vol.43, no.1-2. S.63.

⁶⁵ Eklöf, M. (2000). S.344-348.

⁶⁶ IBID. S.344.

⁶⁷ IBID. S.345.

⁶⁸ IBID. S.346.

⁶⁹ IBID. S.346-348.

⁷⁰ Rose, N. (1989). *Governing the soul: The shaping of the private self*. London: Routledge. S. X-XI.

⁷¹ Rose, N. (1989). S.X.

3. MATERIAL OCH METOD

I denna del kommer det insamlade materialet att gås igenom, de metoder som använts i arbetet kommer motiveras och den valda analysmetoden diskuteras. Denna del kommer även gå igenom de etiska hänsynstagandena som gjorts och hur jag sökt förhålla mig reflexivt till materialet.

3.1. MATERIAL OCH METODVAL

I uppsatsen gjordes valet att använda en frågelista som skickats ut till anställda på psykologiska institutionen i Göteborg och massmedialt material i form av debattartiklar.

3.1.1. Frågelista

Frågelistan skickades ut till samtliga anställda lektorer och professorer på psykologiska institutionen på Göteborgs universitet, detta för att få ta del av de anställdas perspektiv. Medan frågelistan som metod har sina nackdelar anser jag att just den målgruppen uppsatsen ville komma åt lättare går att nå genom enkät eller en frågelista, detta då målgruppen (professorer och lektorer) tenderar att vara en vilken ofta har brist på tid.⁷² Frågelistan är skriven med öppna frågor för att få in så kvalitativa svar som möjligt. Denna metod är en som etnologen Agneta Lilja menar att man kan nyttja för att undersöka samtiden, dock understryker hon att ”det ojämlika maktförhållande som alltid präglat relationen mellan forskaren/frågeställaren och frågelistbesvararen kvarstår”.⁷³ Vilket alltid är någonting man bör ha med sig när man läser en respondents svar.

Totalt inkom sju svar på frågelistan vilka var relativt uttömmande. Medan detta inte ger någon övergripande bild om hur man *generellt* resonerar på psykologiska institutionen, gällande de frågor som ställdes, kan man använda svaren för att undersöka hur man *kan* resonera som anställd vid institutionen. Frågelistan bestod av fem öppna frågor samt en fråga gällande hur länge man arbetat på institutionen. Frågelistan går att se i bilaga 1.

⁷² Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4.th ed.). Oxford. Oxford university press. S.234.

⁷³ Lilja, A. (2016) *Svara nu snällt på den lista, jag nu sander*: Om frågelistan som etnologisk arbetsmetod. Nätverk, nr 20, p.21–28. S.

3.1.2. Massmedialt material

De debatter som undersöks kan visa hur discipliner uppfattas och diskuteras i den samtida kontexten. Dessa kan knyta an till historiska agg som tidigare funnits mellan institutioner och/eller mellan discipliner/ämnena. Texter bör inte ses som något passivt utan dessa påverkar samhället,⁷⁴ texter kan ses som ett medel för kommunikation, en form av informationsförmedlare. Texter kan säga någonting om människors föreställningar, relationer mellan grupper och kan stå som bidrag till hur identiteter skapas, upprätthålls och utmanas.⁷⁵ Artiklarna hittades via mediearkivet genom att nyttja följande sökord: *psykologi, debatt, Freud, psykoanalys, psykoterapi, Göteborg*. Genom mediearkivet kunde tidsperioden enkelt avgränsas (2020–2023) för sökningen för att passa till den period uppsatsen rör. För att finna de mest relevanta artiklarna för undersökningen gjordes valet att utgå från debattartiklar. Majoriteten av de som deltar i debatten (författarna) har någon profession som rör psykologin. Sammanlagt har 15 debattartiklar vilka funnits i Dagens Nyheter och Psykologi Tidningen använts. Trots att det finns fler artiklar som tillhör debatterna valdes de som analyseras i uppsatsen ut då de rörde vid gemensamma teman, dessa kommer att presenteras under analysmetod. Artiklarna har samlats i kronologisk ordning, dessa går att finna i bilaga 2 med titel, författare och publiceringsdatum.

3.2. ANALYSMETOD

Denna uppsats utgår i hög grad från hur Illouz förhåller sig till sitt material, vilket hon beskriver i *Saving the modern soul* som;

The point of cultural analysis is not to measure cultural practices against what they ought to be or ought to have been but rather to understand how they have come to be what they are and why, in being what they are, they “accomplish things” for people.⁷⁶

Genom att sätta meningsskapandet, eller identitetsskapandet, som en pågående *produktiv* process vilken sker i ett specifikt sammanhang ämnar uppsatsen analysera hur man utifrån relationen mellan, eller inom, discipliner och ”skolor” kan skapa en förståelse för *varför* dessa

⁷⁴ Ahme, G., & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder* (Uppgåva 3 ed.). Stockholm. Liber. S. 157.

⁷⁵ IBID. S.158.

⁷⁶ Illouz, E. (2008). S.4.

debatter sker samt vilken *mening* som skapas.

Analysarbetet i denna uppsats började med att sorterade materialet och lägga in detta under teman.⁷⁷ Där gick ett övergripande tema att finna vilket jag kallar för *evidens-temat*, detta delades upp i två delar som jag valt att kalla *synen på människan* och *synen på vetenskapen*. Debatten har även analyserats genom vad jag kallar *historia och samtid* där gås den historiska kontexten igenom och sätts i relation till den samtida debatten. Utifrån *Handbok i kvalitativa metoder* (2022) formulerades frågor vilka ställdes under tiden som såväl svaren på frågelistan som det massmediala materialet gicks igenom;⁷⁸ Vad argumenteras för eller mot? Vilka argument används? Vad trängs undan eller görs illegitimt? Vad framhävs som legitimt? Hur kategoriseras olika individer? Hur ställs dessa i relation till andra kategorier?

Materialet har analyserats genom diskursanalys vilken utgår från kampen om att *sätta* en fast mening,⁷⁹ detta är dock en hopplös kamp då diskurser är såväl relationella som tillfälliga.⁸⁰ En tanke som finns inom diskursteori är den om att meningen skapas utifrån relationen till *det andra* eller *den andre*.⁸¹ denna framkommer tydligt hos Foucault där det normala kan sägas kräva det avvikande för att få sin (tillfälligt) fasta definition.⁸² Man bör då söka förstå hur definitionen eller meningen skapas utifrån dessa mer eller mindre fasta punkter, meningar, vilka går att finna i en specifik diskurs. Vidare kan denna mening även skapas utifrån exkluderingen av andra meningar. Diskursanalysen innefattar såväl det talade som det skrivna språket, handling, praktiker och materiella fenomen, dessa skall ses som meningsbärande. Meningen bör även ses som kontextbunden, det vill säga att man tar hänsyn till det kulturella, historiska och geografiska sammanhanget.⁸³ I diskursanalysen blir då *sättet att tala* eller skriva om något en central del av analysen, vilket sammanhang detta sker i och när eller i vilken kontext.⁸⁴ Språket i en diskursanalys bör inte ses som en reflexion av en förutbestämd verklighet, språket konstrueras i diskursiva mönster där meningen förändras beroende på diskurs. De diskursiva mönstren uppehålls och förändras genom diskursiva praktiker, därav bör man utforska diskursen genom en specifik kontext där språket är en del.⁸⁵

⁷⁷ Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning* (1. uppl. ed., Greppbar metod). Lund. Studentlitteratur S. 69. Och Bryman, A. (2012). S. 297

⁷⁸ Ahme, G., & Svensson, P. (2022). S. 172–173.

⁷⁹ Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). S.25.

⁸⁰ Gunnarsson Payne, J., & Öhlander, M. (2017). S.164.

⁸¹ IBID. S.154-155.

⁸² Foucault, M. (1991). S.78, 157 och 227.

⁸³ Gunnarsson Payne, J., & Öhlander, M. (2017). S.253.

⁸⁴ Ahme, G., & Svensson, P. (2022). S. 184.

⁸⁵ Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). S.12.

Kultur är en pågående, levande, process vilken i grunden utgår från människan och mellanmännsliga relationer. Illouz menar att ”meanings and ideas should be viewed as useful tools, that is, as tools enabling us to accomplish certain things in daily life”.⁸⁶ Man bör således i en diskursanalys söka förstå vad som skapas, vilken mening som sätts, i en specifik kontext och varför detta sker.

3.3. ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN OCH REFLEXIVITET

3.3.1 Etik

I denna uppsats behandlas massmedialt material men även historieskrivningar. Reflexiviteten bör stå som en grundpelare för de etiska frågorna när det kommer till kvalitativa studier. Man bör ha i åtanke att materialet alltid är format av sin kontext och forskaren själv formas av den samtida kontexten. Reflexiviteten kan då göra att vi undviker missrepresentationer av materialet vilket i sig kan ses som oetiskt då man skall ”tala sanning” i sin forskning.⁸⁷ Dock blir det alltid en framställning, eller tolkning, vi kan inte förväntas representera en helt *objektiv* bild då arbetet är just kvalitativt. Men i detta kvalitativa arbete bör vi sträva efter kvalitet. Med det sagt arbetar uppsatsen även med en frågelista vilken skickats ut till anställda på Göteborgs universitet. I frågelistan var jag tydlig med att etablera vad syftet med denna var och vad materialet skulle komma att användas till. Respondenterna blev informerade om att deltagande var anonymt, att de hade rätt att ta del av den färdiga uppsatsen och att de svar som gavs kunde komma att citeras samt det faktum att uppsatsen kan komma att publiceras.⁸⁷ Jag har sökt skydda såväl respondenternas rätt till anonymitet som integritet genom att inte fråga efter, eller dela, information som skulle kunna leda till igenkänning.

3.3.2 Reflexivitet

Jag finner mig i en position där jag kan se det negativa och positiva med psykologin. Medan argument gjorts vilka talar för psykologins potential till passivisering och normalisering av den subjektiva upplevelsen ser jag fortsatt psykologin som något potentiellt gott, denna kan även förse individen med verktyg som räddar liv. Det blir för mig svårt att ställa mig helt

⁸⁶ Illouz, E. (2008). S.5.

⁸⁷ God forskningssed. (2017, August 29). S. 8.

⁸⁷ Bilaga 1.

kritisk till någonting som försett mig med de verktyg jag än idag nyttjar för att stävja min ångest, någonting som hjälpt mig överkomma suicidala tankar och självskadebeteenden. Jag spenderade runt fyra år med att gå i terapi med flertalet olika psykologer och psykoterapeuter. Jag har utöver detta medicinerat i strax över tio år. Jag kan inte påstå att alla var lika hjälpsamma, sympatiska eller förstående, de hade olika metoder och var säkerligen skolade på olika vis. Det hände att jag gick från mötet och mådde sämre än innan, upplevelsen var då beroende av individen jag mötte. Det man inte skall glömma med psykologin är att denna är beroende av psykologen, individen. Även om man arbetar under en och samma disciplin vilken har sin kanoniserade kunskap så är det alltid ett möte mellan individer.

Jag finner att jag emellanåt har lättare att förstå argumenten från den sida vilken kan påstås *försvara* psykoanalysen. Jag tror att detta kan bero på att den egna skolningen är inom humaniora och att argumenten för vetenskaplig evidens, vilka ofta vilar på statistik och en syn på forskaren som neutral, som pläderas mer från den *andra sidan* stundom faller platt hos mig. Medan jag förstår vikten av att utföra en studie vilken inte är baserad på *falska antaganden* eller *rena lögner* har jag med största sannolikhet en annan bild av hur inblandad forskaren själv kan vara utan att resultatet skulle ses som metodfel än vad man har inom naturvetenskapen. Med det sagt förstår jag att psykologin inte är en ren humanvetenskap, psykofarmaka och genetisk forskning är bara två aspekter som kopplar psykologin till den mer naturvetenskapliga skolmedicinen. Psykologin är inte heller en renodlad naturvetenskap, den befinner sig i gränslandet vilket är en av de aspekter jag finner så intressant med den. Medan jag som sagt har lättare att förstå argumenten som inte vilar lika mycket på den mer skolmedicinska traditionen så kommer jag att försöka hålla min personliga uppfattning utanför.

4. ANALYS OCH RESULTAT

I denna del kommer materialet att gås igenom och analyseras med hjälp av de teoretiska begrepp som redogjorts för i tidigare avsnitt samt genom en diskursanalys. De centrala temana i materialet kommer att gås igenom och brytas ned i relation till de centrala frågeställningarna.

Det finns ett övergripande tema som genomsyrar hela debatten och vilket kan återfinnas i svaren på frågelistan såväl som artiklarna, evidens. Evidens är enligt Svenska Ordboken ”något som måste tydas som omisskännligt tecken på något angivet förhållande

eller dylikt”⁸⁸ ser vi till ordet evidensbaserad är definitionen ”som bygger på systematisk användning av vetenskapliga faktaunderlag och beprövad erfarenhet”⁸⁹ det bör då understrykas att Svenska Ordboken har en annan definition av vetenskap än den uppsatsen utgår ifrån. Vetenskap är:

System av beprövade metoder och teorier som används för att så noggrant som möjligt undersöka, beskriva och förklara verkligheten jämte mängden av säker kunskap vunnen på detta sätt; ibland äv. med tanke på motsvarande personer; särsk. i fråga om studiet av den yttre verkligheten med hjälp av mätningar, experiment el. matematiska metoder.⁹⁰

Den definition uppsatsen utgår från skulle snarare klassificera detta som en disciplin, medan vetenskap är insamlandet av kunskap.⁹¹ För att göra analysen enklare har valet gjorts att dela in evidenstemat i mindre teman: *synen på människan* och *synen på vetenskap*. Efter detta kommer uppsatsen gå igenom konflikten utifrån dess historia och knyta an detta till den samtida debatten i ett avsnitt kallat *historia och samtid*.

4.1. SYNEN PÅ MÄNNISKAN - EN AMBITION OM HJÄLP OCH SAMMANHÅLLNING

Om man förenklar det hela kan debatten sägas bestå av två läger, vilka jag väljer att kalla det *humanistiska* respektive det *evidensbaserade*. Det finns dock ingen konkret linje för dessa läger utan denna är flytande, de konstrueras och omkonstrueras i en diskursiv process där läger, eller gruppidentiteter om man så vill, hamnar i ”strid” för tolkningsföreträdet (makt). Det som gått att finna är att trots motstridigheter och meningsskiljaktigheter så finns en övergripande ambition om att hjälpa patienterna. Konflikten rör snarare *hur* detta skall gå till vilket delvis grundar sig i synen på människan.

Vi kommer att börja med att tala om ambitionen om att hjälpa, denna tycks vara gemensam för var och en som arbetar inom eller med psykologin (och psykoanalysen). I artikeln *Sigmund Freuds verk kan fortfarande tala till oss* står att:

⁸⁸ Svensk Ordbok. (2021) *Evidens*.

⁸⁹ Svensk Ordbok. (2021) *Evidensbaserad*.

⁹⁰ Svensk Ordbok. (2021) *Vetenskap*

⁹¹ Gundlach, H. (2006) S.63.

Det är mer tydligt att psykiatriker, psykologer, psykoterapeuter och övrig personal inom den offentliga vården från olika utgångspunkter gemensamt försöker hjälpa patienter, som inte sällan lider av en rad komplexa psykologiska och sociala frågeställningar.⁹²

Denna gemensamma ambition om att hjälpa har dock olika praktiska lösningar, åsikterna går isär om hur denna hjälp skall *fungera*. I artikeln *Vi har inte råd med en tankens likriktning* talar man från det humanistiska lägret om att 50 procent av de patienter vilka får evidensbaserad vård inte blir hjälpta och att 40 procent får återfall.⁹³ I artikeln *Oetiskt att undervisa terapeuter i Freuds lära* ses den evidensbaserade sidan argumentera för att patienter inte får den hjälp de behöver och att ”Det råder en skriande brist i psykiatrin på kompetens i metoder som har vetenskapligt stöd.”⁹⁴ I båda dessa argument står patientens behov av hjälp i centrum, båda lägren nyttjar här även den vetenskapliga legitimiteten för att stärka argumenten. I slutrepliken, *Låt vetenskapliga resultat styra valet av behandlingsmetod*, kommenterar man att ”Samtliga debattdeltagare tycks dela vårt engagemang att hjälpa lidande och utsatta patienter.”⁹⁵ Man söker som sagt hjälpa patienter, hur man anser att detta skall ske varierar dock. De båda sidorna kan ses kritisera den andra för att de har en brist på *vetenskapligt* stöd eller kompetens.

I artikeln *Skyll inte på Freud*, framkommer åsikten från den humanistiska sidan att det finns ett behov av kompetensutveckling för att hjälpa de som söker vård, denna utveckling är en vilken inte kan grunda sig enbart på naturvetenskapen då man menar att denna kan sägas minimera subjektiviteten.⁹⁶ I artikeln *Vi har inte råd med en tankens likriktning* framkommer liknande tankar om hur människan inte går att ”infångas av de modeller som är upprättade utifrån ett naturvetenskapligt experimentellt perspektiv”.⁹⁷ Vidare går att se från den humanistiska sidan en syn på människans psyke som komplex och i artikeln *Populistiska poänger på professionens bekostnad* skrivs det att ”Tanken på en universalnyckel till människans psyke är naiv.”⁹⁸ Ambitionen om att hjälpa från den humanistiska sidan tycks således inte utgå från en ”naturvetenskaplig syn” på människan.

⁹² Bilaga 2. Johansson, Per Magnus. (2020-10-14).

⁹³ Bilaga 2. Andersson, Peter. Von Below, Camilla. Berggren, Gunnar. Björklind, Charlotta. Eriksson, Johan. Fitger, Maria. Isaksson, AnnaLena. Karlsson, Gunnar. Keller, Andreas. Krantz, Anna. Sahlberg, Björn. Salomonsson, Björn. Werbart, Andrzej. Yassa, Maria. (2020-10-15). *Vi har inte råd med en tankens likriktning*. Dagens Nyheter.

⁹⁴ Bilaga 2. Sjöstedt, Charlotta. (2020-10-21). *Oetiskt att undervisa terapeuter i Freuds lära*. Dagens Nyheter.

⁹⁵ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-20). *Låt vetenskapliga resultat styra valet av behandlingsmetod*. Dagens Nyheter. ⁹⁶ Bilaga 2. Wänge Tomas. (2020-09-25). *Skyll inte på Freud!* Psykolog Tidningen.

⁹⁶ Bilaga 2. Wänge Tomas. (2020-09-25). *Skyll inte på Freud!* Psykolog Tidningen.

⁹⁷ Bilaga 2. Andersson, Peter. Von Below, Camilla. Berggren, Gunnar. Björklind, Charlotta. Eriksson, Johan. Fitger, Maria. Isaksson, AnnaLena. Karlsson, Gunnar. Keller, Andreas. Krantz, Anna. Sahlberg, Björn. Salomonsson, Björn. Werbart, Andrzej. Yassa, Maria. (2020-10-15).

⁹⁸ Bilaga 2. Wänge, Tomas. (2022-10-03). *Populistiska poänger på professionens bekostnad*. Psykolog Tidningen.

Men det tycks inte heller den evidensbaserade sidan göra. I artikeln *Freudkritik - svar till Engström, Wånge och Wahl* framgår att det inte är en naturvetenskaplig syn utan snarare en syn som vilar på att man inte får ”fabricera evidens” eller ”vilseleda läsaren”.⁹⁹ Samtidigt vill man från den evidensbaserade sidan se att behandling och utbildning grundar sig på en stark evidensgrund.¹⁰⁰ Det finns därifrån en förhoppning om att kunna ”enas under ett paraply: evidensbaserad psykologisk behandling.”¹⁰¹ De teorier och metoder som skall få plats under detta paraply skall då utgå från vetenskapliga resultat såväl som klinisk erfarenhet, man talar då inte specifikt om naturvetenskapen utan en vetenskap som utgår från sanning och evidens.

I denna ambition om att enas finns en annan aspekt av debatten, i artikeln *Hög tid att sluta sprida myter om Freud* (av Billy Larsson), framkommer en ambition om samhörighet, ”en utveckling bort från Freud kan gynna vår yrkeskår, eftersom det då blir lättare att känna samhörighet.”¹⁰² En liknande uppfattning finner vi i boken *Arton myter om Freud och vägen framåt* (2022), där Larsson skriver i inledningen att han har en önskan om ”att bättre kunskaper om Freud kan gynna utvecklingen mot en psykoterapiutbildning fri från olika skolbildningar.”¹⁰³ Det Larsson söker efter tycks vara en slags likriktning, samhörighet, eller ett enigt *vi* som representerar den vetenskapliga psykologin där evidens skall ligga till grunden för god forskning. Denna ambition möts dock av skepticism, i artikeln *Populistiska poängerna på professionens bekostnad* uppmanas Larsson att ”fundera lite mer på vilken bild han utåt sett lyckas skapa av vår psykologprofession”¹⁰⁴ Denna profession skulle kunna sägas ha en identitet, hur denna skall formas eller *se ut* tycks man inte vara ense om. Man kan se denna ambition om enighet som en del i det Eklöf talar om med de dygder vilka en läkare bör inneha och stå för, för att kunna vara en god representant för sitt yrke. Vidare kan denne plikttrogne ses ha en moralisk skyldighet gentemot yrkets integritet, såväl som patienter och samhället.¹⁰⁵ När Eklöf talar om läkarens *kall*, ett traditionellt ethos, är detta någonting som hon menar kommer ur den traditionella legitimiteten,¹⁰⁶ detta kall färgar den psykologiska disciplinen än idag. Kallet i sig bör inte ses som någonting negativt eller positivt utan det är konsekvenserna av kallet som kan få följder, det vill säga hur kallet påverkar konstruktionen

⁹⁹ Bilaga 2. Larsson, Billy. (2022-10-04). *Freudkritik – svar till Engström, Wånge och Wahl*. Psykolog Tidningen.

¹⁰⁰ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmaeus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13). *Pseudovetenskap frodas i vården och på universiteten*. Dagens Nyheter.

¹⁰¹ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmaeus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-20).

¹⁰² Bilaga 2. Larsson, Billy. (2022-09-29). *Hög tid att sluta sprida myter om Freud*. Psykolog Tidningen

¹⁰³ Larsson, B. (2022). S.14.

¹⁰⁴ Bilaga 2. Wånge, Tomas. (2022-10-03).

¹⁰⁵ Eklöf, M. (2000). S.327.

¹⁰⁶ IBID. S.348.

av moralen och normer.

Sammanhållning är någonting som krävs för att en disciplin skall kunna ta form, sammanhållning kan också skapa likformighet vilket kan underlätta försöken att etablera sin disciplins sanningsanspråk. Det finns såväl negativa som positiva konsekvenser av likformighet och sammanhållning. I artikeln *Pseudovetenskap frodas i vården och på universiteten* skriver nio psykologer, psykoterapeuter och organisationsföreträdare utifrån ett gemensamt vi vilka vill slippa Freuds teorier i vården och på utbildningar, där de pläderar för att behandlingar skall grundas på stark evidens.¹⁰⁷ I artikeln *Tankefel att dra slutsatser utifrån enskilda fall* skriver sex forskare och lärare inom psykodynamisk psykoterapi en replik,¹⁰⁸ vilket även görs i *Vi har inte råd med en tankens likriktning* av fjorton psykoanalytiker.¹⁰⁹ I dessa försvaras den psykodynamiska läran och de motsätter sig den likriktning vilken kan komma av att ”endast” utgå från ett fåtal teorier. Man skriver att ”människan är en ytterst komplex varelse som vetenskapen inte på långt när har lyckats begripa.”¹¹⁰ Man vill då inte bli en del av det vi som den evidensbaserade sidan står för utan söker skapa ett annat, alternativt, vi.

I många av dessa artiklar samlar man sig ofta bakom ett *vi*, detta *vi* förekommer även i de texter med enskilda författare, i *Lägerbildningar har ingen plats inom psykiatrin* talas exempelvis om ett *vi* vilket tycks referera till de som arbetar inom eller med psykologin (och psykoanalysen). ”*Vi* har ett stort ansvar för att diskussionen förs på allvar, *vi* måste lära oss att avstå från förenklingar och okritiska partsinlagor.”¹¹¹ (*egen kursivering*) Skulle man se till Foucault kan detta *vi* sägas vara en konsekvens av makten, hur denna skapar en likformighet, en normalitet, vilken individen ofta följer.¹¹² En disciplinär institution är (i min mening) inte någonting som begränsas till ett fysiskt rum utan bör även betraktas som någonting vilket kan röra tanke och idétraditioner. Den kan ses som ett tankeobjekt vilket formas av de individer som rör sig i ”rummet”. Det kan sägas att detta *vi* konstrueras i relation till ett *dem*, dessa förutsätter varandra och skapar sin definition utifrån vad den andra är eller inte är. Denna vilja att hjälpa tar olika metodologiska och ideologiska vägar där kompromisser

¹⁰⁷ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Dåderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13).

¹⁰⁸ Bilaga 2. Von Below, Camilla. Bergsten, Katja. Falkenström, Fredrik. Frankl, My. Lilliengren, Peter. Philips, Björn. (2020-10-15). *Tankefel att dra slutsatser utifrån enskilda fall*. Dagens Nyheter.

¹⁰⁹ Bilaga 2. Andersson, Peter. Von Below, Camilla. Berggren, Gunnar. Björklind, Charlotta. Eriksson, Johan. Fitger, Maria. Isaksson, AnnaLena. Karlsson, Gunnar. Keller, Andreas. Krantz, Anna. Sahlberg, Björn. Salomonsson, Björn. Werbart, Andrzej. Yassa, Maria. (2020-10-15).

¹¹⁰ IBID.

¹¹¹ Bilaga 2. Johansson, Per Magnus. (2020-10-17). *Lägerbildningar har ingen plats i psykiatrin*. Dagens Nyheter.

¹¹² Foucault, M. (1991). S.137–139.

tycks försvåras av den skapade *vi* identiteten. Även om den ena sidan bjuder in till ett samlat *vi* är det ingen garanti för att de villkoren som ställs för att få delta i detta *vi* accepteras då dessa kan strida mot den andres *vi/grupp* identiteten. I svaren på frågelistan sa en respondent gällande synen på psykoanalysen att det var ”en liten högljudd, förförande och lokalt inflytelserik grupp människor.” Denna psykoanalytiska *grupp* kallas även ”elitistisk” och ”sluten” av en respondent, ytterligare en respondent beskriver den som ”luddig och desperat”. Man tycks i svaren på frågelistan distansera Göteborgs universitet från psykoanalysen, man söker skapa ett *vi* som inte associeras med psykoanalysen. Samtidigt går det att se hur man samlar sig bakom detta *vi* för att ”försvara” den psykodynamiska terapin som metod hos en respondent som skriver att ”Psykodynamisk terapi bygger till delar på vetenskaplig evidens och skall därför ingå som en del av de metoder som vi inom den kliniska psykologin kan och skall erbjuda våra patienter.” Man anser att psykodynamisk terapi till viss del vilar på vetenskaplig evidens. Viet i detta fall är den kliniska psykologin, men det bör understrykas att, som en respondent svarar gällande denna debatt om metoder, så är ”psykologi är mycket mer än så!” Psykologin som disciplin består inte endast av olika behandlingsmetoder eller terapiformer, det är dock detta som får stå mest i fokus i debatten.

Det går att se att man från den humanistiska sidan talar om en människa som någonting vi inte lyckats begripa, synen på människan från den evidensbaserade sidan är inte lika tydlig. Man talar från denna sida om att vården skall gynna patienten, detta skall då utgå från evidens. Det kan då tolkas som att människan ses som något vilket *går att förstå*, med de rätta verktygen. Även om det knappast går att påstå att någon psykolog eller psykoterapeut skulle hävda att ”vi kan allt om människan” tycks den evidensbaserade sidan uttrycka att hon ”går att förklara” i större utsträckning än den humanistiska. I frågelistan uttryckte flera respondenter att det som gör psykologin distinkt som disciplin är ett fokus på, och intresse för, individen. Synen på individen, eller människan, är dock delad.

4.2. SYNEN PÅ VETENSKAP – EVIDENS, KUNSKAP OCH IDÉTRADITION

I likhet med den tudelade synen på människan finner vi även olika sätt att se på vetenskapen i dessa debatter. Hur den goda vetenskapen skall bedrivas, vad som klassas som kunskap och vad som får bli del av den kanoniserade kunskapen skiftar mellan såväl lägren som individer.

Det kan sägas att det evidensbaserade lägret trycker hårdare på den mer positivistiska definitionen av evidens. Medan det humanistiska lägret snarare ser mer till det filosofiska. Dessa båda synsätt på vetenskapen utgår från synen på människan, vilka om man drar dem till sin spetts kan beskrivas som: ”för komplex för att förstå” eller som ”något vilket går att förklara”, detta reflekteras i hur man ser på evidens. Man nyttjar således ofta olika argument från de olika sidorna, det skall dock nämnas att den humanistiska sidan inte räds för att nyttja empiriska data emellanåt (som nämnts ovan).

I artikeln *Psykoanalysen utlovar endast självkänedom* går att läsa hur ”psykoanalysens vetenskaplighet är komplicerad och det kan vara en poäng att veta att den har diskuterats så länge psykoanalysen funnits, inte minst av psykoanalytikerna själva.”¹¹³ Psykoanalysen har rent historiskt avfärdats som vetenskap flertalet gånger vilket vi kommer att gå in närmare på i nästa stycke, men i artikeln *Lägerbildning har ingen plats i psykiatrin* hävdar man från den humanistiska sidan att det finns tre anledningar till att psykoanalysen ånyo ”dödförklaras”. Den första rör dess grundare Freud, att man avslöjat något nytt som kan avfärda hans tankar och teorier. Det andra rör huruvida psykoanalysen är en effektiv behandlingsform, om den kan erbjuda evidensbaserad behandling. Den tredje anledningen menar man är ”att psykoanalysen, på grund av sin oförmåga att ge entydiga orsaksförklaringar, saknar vetenskaplig legitimitet.”¹¹⁴ I denna del kommer ett fokus ligga på den tredje punkten, den vetenskapliga legitimiteten.

Från det evidensbaserade lägret understryker man KBT:s evidensgrund, och orimligheten i att ha två parallella utbildningar vilka båda leder till en legitimation som psykoterapeut.¹¹⁵ ”Vi har inte två olika sorters statliga utbildningar för att bli legitimerad sjuksköterska, legitimerad fysioterapeut, legitimerad läkare eller något annat”.¹¹⁶ Denna syn är en där psykologin jämförs med skolmedicinen, det kan finnas god anledning att dra paralleller mellan dessa då de har många gemensamma faktorer. Det finns flera på den evidensbaserade sidan som understryker vikten av vetenskapligt stöd och evidens. I *Pseudovetenskap frodas i vården och på universiteten* framkommer en liknande syn från författarna där de riktar kritik mot Socialstyrelsen för att legitimera behandlare med ”ringa kunskap om evidensbaserade behandlingsmetoder”¹¹⁷ god behandling, menar man, kräver

¹¹³ Bilaga 2. Engström, Catharina. (2022-10-03).

¹¹⁴ Bilaga 2. Johansson, Per Magnus. (2020-10-17).

¹¹⁵ Bilaga 2. Sjöstedt, Charlotta. (2020-10-21).

¹¹⁶ IBID.

¹¹⁷ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13).

vetenskapligt stöd och evidens. Man går även i kamp med Freuds sanningsanspråk från den evidensbaserade sidan, där pekats ut för att ha fabricerat och fantiserat fram evidens.¹¹⁸ Från den humanistiska sidan kritiserar själva evidens begreppet, i artikeln *Antifreudianernas påståenden om evidens är oseriösa*, menar man att den stipulerade evidensen som används för att avfärda psykoanalysen ”är i själva verket inte bättre än bevisning baserad på klinisk erfarenhet och kritisk reflektion”¹¹⁹ En liknande tanke framkommer i artikeln *Psykoanalysen utlovar endast självkänedom*, att denna syn på vetenskapen är en syn ”som bygger på naturvetenskapens ideal om säker, slutgiltig och värdeneutral kunskap.” samtidigt som man understryker att ”Likafullt finns det idag forskning om psykoanalysens resultat som visar att den står sig väl i jämförelse med andra behandlingar.”¹²⁰ Det finns kritik mot det evidensbaserade lägret samtidigt som man i det humanistiska lyfter evidens för psykoanalysen (och/eller psykodynamisk terapi). I artikeln *Skyll inte på Freud* anklagas den evidensbaserade sidan för att de ”tror att boten finns i ’metoder som har vetenskapligt stöd’. Med vetenskap menar man det man kallar evidens och naturvetenskap.”¹²¹ Man anklagar *de andra* för att vara allt för inriktade på naturvetenskapen, vilkens krav på evidens man då menar inte går att applicera på psykologin som disciplin. Att man skulle utgå från naturvetenskapen är, som vi redan diskuterat, någonting den evidensbaserade sidan förnekar.¹²²

I frågelistan inkom svar på ”Vad är din inställning till psykoanalysen?”:

Min personliga uppfattning är också att man inom akademien inte kan ha olika personliga inställningar för teorier då nyfikenheten för kunskap ska bestå. Det är främst empiri som ska avgöra om en teori är gångbar eller ej, och där har psykoanalysen ibland haft problem då många av teserna inte är testbara (det omedvetna t ex) men i relation till behandling har man sett positiva resultat.

Det går här dels att knyta an till det ”vi” vilket diskuterats tidigare men det trycks på att empirin är det som skall avgöra huruvida en teori är gångbar. En teori, eller tes, måste då vara testbar för att kunna bygga upp en evidensgrund. Ett annat svar var att psykoanalysen var ”viktig för förståelse för människans inre liv men utan empiriskt stöd som behandling” det sades även att ”Den är en viktig del av psykologins historia” och att ”Psykoanalys = tillhör

¹¹⁸ Bilaga 2. Larsson, Billy. (2022-09-29). Och Larsson, Billy. (2022-10-07). *Ta Freuds vetenskapliga anspråk på allvar*. Psykolog Tidningen.

¹¹⁹ Bilaga 2. Eklöf, Mats. (2020-10-15). *Antifreudianernas påståenden om evidens är oseriösa*. Dagens Nyheter.

¹²⁰ Bilaga 2. Engström, Catharina. (2022-10-03).

¹²¹ Bilaga 2. Wänge Tomas. (2020-09-25).

¹²² Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-20). Och Larsson, Billy. (2022-10-04).

psykologins historia och ger inget bidrag till den kliniska psykologin nu eller i framtid.” Utifrån svaren på frågelistan tycks psykoanalysen betraktas som någonting vilket tillhör historien eller som en respondent uttryckte det ett “idéhistoriskt fenomen”. Det går att se en viss skepticism till psykoanalysens bäring som en modern teori, vilkens metoder är svåra att tillämpa i praktiken. Kritiken mot psykoanalysen, i svaren som inkom, liknar den från det evidensbaserade lägret. Man vill se att den kanoniserade kunskapen är ”sann”, att den har en fast grund, då utgår detta från den definition som skapats av sanningen i den specifika kontexten. Denna (sett till det evidensbaserade lägret) vilar i mångt på, eller utgår från, den vetenskapliga legitimiteten.

Man har i svaren på frågelistan beskrivit psykologin som att ”Den befinner sig i korsningen mellan biologi och socialvetenskap” och att ”Den är mer multidisciplinär. Den har ett brett antagande om vad som är god forskning.” en respondent skrev att en vattendelare i psykologin kan vara ”om man ser sig som naturvetare, samhällsvetare eller humanist”. Psykologin ses i debatten *kämpa* med denna hemhörighet, dess grunder utgår såväl från det kvalitativa som det kvantitativa och hur långt envar som praktiserar inom disciplinen lutar åt vardera håll tycks bidra till att skapa konflikter. Då man i dessa olika läger skapat olika definitioner av det ”sanna”, den ”goda vetenskapen”, söker man i debatten nyttja legitimiteten för att göra anspråk på sanningen. *Den egna* kunskapen är den vilken väger tyngst, medan en respondent menade att det finns ett ”brett antagande om vad som är god forskning” färgas detta antagande av kontexten man rör sig i. Med kontexten menas såväl tiden som det sociala rummet, rör man sig i en disciplinär institution går det att hävda att dömandet och normaliserandet av individen är relativt framträdande.¹²³ Medan viljan att skapa en enighet som uttrycks från den evidensbaserade sidan kan ses som en vilken utgår från en ”god” grund kan denna vilja även ses som en del i disciplineringen och normaliseringen av individen och kunskapsproduktionen. Det kan bidra till och skapa en homogenitet i vilken individen som rör sig utanför den kanoniserade kunskapen ses, och behandlas, som det *avvikande*. Detta avvikande är något som enligt Foucault ställs emot det normala.¹²⁴ Som redan etablerats bör disciplinen förstås som ett tankeobjekt vilket får sin mening av den *ledande definitionen* i en specifik kontext. Den grupp vilken kan göra anspråk på, eller sätta, denna (tillfälligt) fasta definition är den vilken kan göra anspråk på sanningen och sätta gränserna för den

¹²³ Foucault, M. (1991). S.109 och 138.

¹²⁴ IBID. S.150.

kanoniserade kunskapen.

4.3. HISTORIA OCH SAMTID – FRÅN PSEUDO TILL VETENSKAP

Slutligen kommer denna debatt att diskuteras utifrån den historia dessa ämnen delar. Det går att se återkommande argument vilka riktats mot psykoanalysen sedan dess begynnelse. Både psykoanalysen och psykologin kan sägas söka skapa sig sina distinkta identiteter vilket de gör i relation till varandra. Dock handlar inte konflikten idag i lika stor utsträckning om att *skriva ut* psykoanalysen då många kan sägas se dennes idéhistoriska värde idag, måhända då den blivit historia, eller måhända då man i mångt lyckats *skriva ut* den. Samtidigt söker psykoanalysen etablera sin legitimitet, idag drar denne från den vetenskapliga legitimiteten vilken psykologin rent historiskt nyttjat för att försöka avfärda psykoanalysen. Det vi då kan se är en *förflyttning*. I samtiden väger den vetenskapliga legitimiteten ofta tyngre än de andra då blir denna det medel man söker nyttja för att skapa ett tolkningsföreträde (makt).

Efter Freuds besök till USA 1909 skall det ha funnits en ambition från flera av de vetenskapliga psykologerna att skapa en distinktion mellan dem själva och psykoanalysen.¹²⁵ Den evidensbaserade sidan pekas ut för att ha en liknande ambition i artikeln *Skyll inte på Freud*, där menar man att ”man gjort vad man kunnat för att städa bort allt vad psykoanalytiskt tänkande inom psykoterapin heter.”¹²⁶ Den evidensbaserade sidan kan ses göra skillnad på psykoanalysen och de moderna psykodynamiska behandlingsmetoderna.¹²⁷ Det finns en ambition, från den evidensbaserade sidan, att skapa en viss distans mellan psykodynamisk terapi och psykoanalysen. I likhet med hur man rent historiskt sökt skapa en distans mellan psykologin och psykoanalysen. Att söka skilja på, eller skapa en distinktion, mellan grenar av en disciplin är något man kan kalla *boundarywork*. Detta kan dels förklaras genom att man söker förankra den egna identiteten och skapa ett mer koncist vi. Detta går å ena sidan att förklara med rent praktiska skäl som att en sammanhållen yrkeskår har lättare att samarbeta, söka resurser och i viss mån utvecklas. Men det går å andra sidan att förklara med disciplinering. Normen, menar Foucault, framkommer genom disciplinerna, eller disciplinering,¹²⁸ det uppstår en slags likformighet och sammanhållning

¹²⁵ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.109.

¹²⁶ Bilaga 2. Wänge Tomas. (2020-10-25).

¹²⁷ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Dåderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmaeus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13). Och ND. (2020-09-03). *Pseudovetenskap på Göteborgs universitet*. Psykolog Tidningen.

¹²⁸ Foucault, M. (1991). S.139.

genom disciplineringen. Inte minst på en plats vilken kan klassas som en disciplinär institution, denna typ av rum är något vilket Foucault menar underlättar såväl övervakandet som att skapa ett användbart utrymme.¹²⁹ Det kan sägas finnas såväl starka sociala koder som rangordningar på denna typ av institutioner, där söker man en likformighet vilken underlättar rörligheten i (det sociala) rummet.

Under 1920-talet anklagades psykoanalysen för att vara ovetenskaplig,¹³⁰ någonting vi känner igen i dagens debatter, framförallt kritiseras den Freudianska psykoanalysen.¹³¹ Det kan ses som ett försök att skapa denna distinktion mellan vi och dem. Där den ena gruppen baserar sina argument, sin disciplin, på vetenskapliga grunder, detta i en slags kamp för legitimitet. Ser vi till de olika formerna av legitimitet är en av de starkare i vår samtid den vetenskapliga, den sägs baseras på en slags objektiv sanning vilken den andre, eller de andra, inte innehar. Att således kunna göra anspråk på denna form av legitimitet leder till att man innehar ett större sanningsanspråk.

Medan det fanns de som nyttjade psykoanalysen för vård i Sverige under 1940-talet,¹³² fanns det även de som tog strid emot den med vetenskapens *objektiva* verktyg.¹³³ Att psykoanalysens praktiker kritiseras eller att de rent av borde förbjudas, då på legitimerande utbildningar, är någonting vi ser i debatten idag.¹³⁴ Man har försökt nyttja den legala legitimiteten för att få bort psykoanalysen som behandlingsmetod rent historiskt.¹³⁵ Men som nämnts tidigare användes psykoanalysen samtidigt för att söka behandla patienter. Denna ambivalens är en vilken vi även ser idag, att trots kritiken så praktiseras psykoanalysen. Detta kan ses som en del i motståndet mot makten, ett motstånd vilket i sig är en del av makten.¹³⁶ Att utmana, söka alternativa vägar vilka faller utanför den etablerade normen, är något vilket människan alltid gjort och gör. Detta bekräftar dock makten, i motståndet mot denna kan vi se var makten, normen, ligger.

Som etablerats i historisk bakgrund så sökte man under 1950-talet arbeta in de psykoanalytiska begreppen i psykologin, i samband med att man skrev ut psykoanalysen ur läroböckerna.¹³⁷ En likande ambition om att *skriva ut* psykoanalysen ur litteraturen tycks

¹²⁹ IBID. S.109.

¹³⁰ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.109.

¹³¹ Bilaga 2. Larsson, Billy. (2022-09-29). Och ND. (2020-09-03).

¹³² Axelsson, T. (2021). S. 77–78.

¹³³ Homstein, G. (1992). S.258.

¹³⁴ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmaeus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13). Och Sjöstedt, Charlotta. (2020-10-21).

¹³⁵ Eklöf, M. (2000). S.134.

¹³⁶ Foucault, M. (1991). S.25–26.

¹³⁷ Homstein, G. (1992). S. 258–260.

finnas idag. Där man i artikeln *Pseudovetenskap frodas i vården* vill ”slippa”, framför allt Freuds, teorier och litteratur, detta på Göteborgs universitet.¹³⁸ Man menar då att man bör behandla psykoanalysen mer som ett idéhistoriskt fenomen vilket inte har någon plats i utbildningar som skall leda till en psykoterapiexamen.¹³⁹ Det skall understrykas att man inte tycks söka avfärda psykoanalysens bidrag till att forma idétraditioner utan det är snarare en kritik mot dess praktiker (framför allt Freud) som vi ser idag. Det kan ses finnas en ambition om att ta in de delar vilka faller under den vetenskapliga legitimiteten från psykoanalysen i den psykologiska kanoniserade kunskapen, att skapa en större distans från Freud, och måhända det subjektiva, menar man då skulle ”gynna vår yrkeskår”.¹⁴⁰ Även om kritiken riktas mot Göteborg var en respondent noga med att påpeka att ”den lilla grupp som ägnar sig åt psykoanalys i Göteborg inte utövar något inflytande eller har någon betydelse för ”psykologin” i Göteborg.” En annan respondent skrev gällande psykologin att ”Min uppfattning är dock att institutionen är mer lik än olik andra institutioner i dagens läge. Det finns en allmän likriktning i Sverige idag.” Denna likriktning är något som man söker stärka från den evidensbaserade sidan, men den finns redan enligt respondenterna inom universitetet. Dock svarade en respondent att ”Psykologutbildningen är möjligen känd för att utbilda i både kbt och psykodynamisk terapi. Och kanske att de två lokala riktningarna också är något extrema åt var sitt håll.” Det man då kan finna i svaren på frågelistan är att även om det finns en likriktning finns samtidigt aspekter som gör att utbildningen i fråga kan upplevas, eller ses, som ”extrem”.

Som nämnts i tidigare avsnitt har en utveckling skett vilken sett att den psykoanalytiska terminologin fallit bort och gett plats åt psykofarmakologin i psykologisk litteratur.¹⁴¹ Det har sedan 1960-talet skett en utveckling där psykologin ställdes inför allt högre krav på vetenskaplighet,¹⁴² dessa krav är något många från den evidensbaserade sidan hävdar att psykoanalysen inte kan uppfylla. Som nämnts går detta att se i svaren på frågelistan, en respondent skrev att, ”Psykoanalys = tillhör psykologins historia och ger inget bidrag till den kliniska psykologin nu eller i framtid.” Det framförs liknande argument för att psykoanalysen inte kan uppfylla de krav som ska, eller bör, ställas på god forskning i

¹³⁸ Bilaga 2. Bäckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmaeus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13).

¹³⁹ IBID.

¹⁴⁰ Bilaga 2. Larsson, Billy. (2022-09-29).

¹⁴¹ Flis, I., & Van Eck, N. (2018). S.350–352.

¹⁴² Saugstad, P., & Nilsson, B. (2001). S.477.

debatten.¹⁴³ Vi har rent historiskt rört oss alltmer mot den evidensbaserade, positivistiska, vetenskapen, en tradition vilken kan sägas höja den vetenskapliga legitimiteten över de andra. Medan man menar att psykologer skall utgå från ”vetenskap och beprövad erfarenhet”¹⁴⁴ tycks den förstnämnda vara den som väger tyngst. Den beprövade erfarenheten blir svårare att komma åt om man inte har medel att kunna praktisera en viss metod, detta skulle kunna leda till att erfarenheten alltmer får ge plats åt statistiken och evidensen. Den humanistiska sidan, som jag kallar den, räds inte för att nyttja den vetenskapliga legitimiteten för att stärka sina argument, i tankefel att dra slutsatser från enskilda fall pekar man på kvantitativa studier för att höja värdet av psykodynamisk terapi,¹⁴⁵ i *Vi har inte råd med tankens likriktning* nyttjar man statistik för att poängtera att den evidensbaserade behandlingen inte alltid fungerar.¹⁴⁶ Att man söker stärka sitt sanningsanspråk med den vetenskapliga legitimiteten från båda sidorna talar för att det är denna som väger tyngst för många i vår samtid. Det går således att argumentera för att den, eller dem, som kan göra anspråk på denna sanning blir de som får sätta den fasta meningen. Tankeobjekten får sin form genom det vetenskapliga språket.

Illouz menar att när psykologin började ta plats på universiteten skapade detta en grund för psykologyrket, detta standardiserade den psykologiska kunskapen och legitimerade dennas anspråk på ”universell expertis”.¹⁴⁷ Den kanoniserade kunskapen, psykologin som disciplin, kan sägas ha blivit snävare. Detta är något även Hornstein anmärker där hon skriver att psykoanalysen tvingade psykologin att definiera sig i alltmer ”positivistiska termer”.¹⁴⁸ Det subjektiva blev något man sökte ta avstånd från, dels då detta associerades med psykoanalysen (och pseudovetenskap) dels då det inte tilltalade den allt starkare vetenskapliga legitimiteten. Dock som nämnts ovan är det inte enbart den evidensbaserade sidan som söker ta ett visst avstånd från det subjektiva utan detta kan även sägas gälla den humanistiska sidan. Med det sagt kan avståndstagandet från psykoanalysen ses som ett försök från psykologin att skapa sin identitet *i relation till* psykoanalysens. Psykoanalysen har rent historiskt sökt göra anspråk på att vara vetenskaplig men detta godtogs inte från alla på psykologins ”sida”, psykoanalysen var allt för subjektiv och

¹⁴³ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13). Och. Larsson, Billy. (2022-09-29).

¹⁴⁴ Bilaga 2. Böckman, Pontus. Däderman, Anna. Fredrikson, Mats. Katz, Dan. Malmæus, Fredrik. Melin, Lennart. Skoruppa, Björn. Wolf, Li. Öst, Lars-Göran. (2020-10-13).

¹⁴⁵ Bilaga 2. Von Below, Camilla. Bergsten, Katja. Falkenström, Fredrik. Frankl, My. Lilliengren, Peter. Philips, Björn. (2020-10-15).

¹⁴⁶ Bilaga 2. Andersson, Peter. Von Below, Camilla. Berggren, Gunnar. Björklind, Charlotta. Eriksson, Johan. Fitger, Maria. Isaksson, AnnaLena. Karlsson, Gunnar. Keller, Andreas. Krantz, Anna. Sahlberg, Björn. Salomonsson, Björn. Werbart, Andrzej. Yassa, Maria. (2020-10-15).

¹⁴⁷ Illouz, E. (2008). S.34.

¹⁴⁸ Hornstein, G. (1992). S. 260.

ovetenskaplig. I kontrast till detta kunde psykologin definiera sig själv som dess motsats, objektiv och vetenskaplig. I dagens debatt kan vi finna spår av detta, sökandet efter en *fast* identitet vilken utgår från den andras definition eller negation. Debatten är dock mer nyanserad, den rör sig över gränserna så som psykologin alltid gjort. Medan det finns de som helt fördömer psykoanalysen tycks de flesta hålla med om att det inte går att helt förkasta dennas roll (i åtminstone) den idéhistoriska traditionen och mycket av kritiken riktas ofta åt en specifik tänkares håll, Freud. Även om Freud diskuteras och kritiseras flitigt i debatterna, och Göteborg anklagas för att vara Freudtroget, var det ingen av respondenterna som överhuvud nämnde Freud i något av svaren. Måhända då ingen av frågorna lyfte Freud, eller måhända då man inte såg något behov av det.

När vi ser till den historiska konflikt vilken funnits mellan psykologin och psykoanalysen kan vi se vissa argument som återkommer. Kritiken är således inte ny, men den sker i en ny kontext. Trots detta så söker sig individer till psykoanalysen, att människor ständigt söker sig till de alternativa former vilka kan sägas stå för någonting utanför normen går att förklara som ett motstånd. Ser vi till Foucault kan det ses som ett motstånd mot det normativa och ”makten”.¹⁴⁹ Vi kan se makten genom dess konsekvenser, att psykoanalysen förpassats till periferin kan tala för att makten i mångt inte ligger hos den. Med det sagt är inte makten statisk, psykoanalysen har haft sina uppsving, genom personer med karismatisk legitimitet, genom förändrade uppfattningar om synen på människan och genom sina försök att nyttja den vetenskapliga legitimiteten. Detta är något vi ser att de båda lägren gör i den samtida debatten. Man söker nyttja de medel vilka medför den störta legitimiteten och sanningsanspråket för att stötta de egna argumenten samtidigt som man söker skapa en distinktion utifrån den andres definition.

5. SLUTDISKUSSION

I denna del kommer de tre frågeställningar, vilka ställdes i början av uppsatsen, att ses över, sedan kommer de teman vilka funnits i debatterna att diskuteras.

¹⁴⁹ Foucault, M. (1991). S.25.

5.1. ÅTERKOPPLING TILL FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Hur diskuteras relationen mellan psykologin som akademisk disciplin och psykoanalysen i den samtida debatten?

Debatten är så som en respondent skrev, ”infekterad” men även som en annan skrev ”relevant”. Det övergripande temat man kan se i debatterna är en diskussion om evidens. Även om denna inte alltid uttalas skulle jag säga att den skilda synen på evidens från de olika lägren är vad som gör debatten såväl infekterad som relevant. Man kan se olika sätt att förhålla sig till och se på människan, vetenskaperna samt historien. En vattendelare tycks vara om människan går att förklara. Medan jag inte tror att någon i debatten menar att vi helt förstår henne idag anser jag att den evidensbaserade sidan har en starkare *tro* på att hon går att förklara än vad den humanistiska har. Vi ser även i debatten hur man på såväl den evidensbaserade sidan som den humanistiska nyttjar den vetenskapliga legitimiteten för att göra anspråk på sanningen. På den evidensbaserade sidan finns en stark ambition om att *förklara* för att hjälpa medan på den humanistiska finns en ambition om att *ge sammanhang* för att hjälpa. Men ambitionen från de båda lägren är detsamma, man vill hjälpa människan, det är tillvägagångssättet, metoderna och teorierna som blir konfliktskapande.

2. Vilken roll har den göteborgska psykologin i denna debatt?

Den göteborgska psykologin har lyfts fram i debatterna, den utmålas som Freudtrogen. Den ges en roll i debatten som inte reflekteras i de svar som inkom på frågelistan. I frågelistan, när frågan ställdes ”tror du att det finns något som gör psykologin i Göteborg distinkt?” var svaren i mångt nej. Det finns måhända en likriktning i den svenska akademiska psykologin. Som nämnts tidigare finns det andra skolor som även de utbildar i PDT. Att Göteborg får en sådan distinkt roll i debatten kan bero på personkonflikter, men det kan även bero på de val man i vår samtid gör gällande litteraturen på de legitimerande utbildningarna. Det är även så att då Göteborg lyfts fram som ett ”Freud näste” måste de som inte upplever att de tillhör detta så kallade näste höja sina röster för att bevara och försvara sin identitet. En anledning till att Göteborg pekats ut är just på grund av att man läser Freud och att han diskuteras i den göteborgska kontexten, han är en väldigt polariserande figur vars association med psykoanalysen och i viss mån den psykodynamiska terapin är svår att bortse från. Den starka,

såväl historiska som samtida, kritiken vilken riktats mot hans teorier och läror menar jag bidrar till en tanke om att läsandet av hans litterära verk ses som ”ovetenskapligt”. Denna kritik tycks dock inte alltid ta hänsyn till *hur* denna läsning görs, det vill säga om man läser verken som en ”manual” eller som ”idéhistoria”.

3. Hur kan debatten förstås mot bakgrund av ämnenas infekterade historia?

Psykologin och psykoanalysen har en turbulent relation, de delar ett långt förflutet, många av de argumenten som ges idag för psykoanalysens ovetenskaplighet går att känna igen från historien. Kritiken är inte ny, psykoanalysen anklagas för att höja Freud till skyarna och att dess evidensgrund är allt för låg. Jag menar att denna konflikt i mångt byggt på och fortsättningsvis bygger på de olika sätten lägren ser på evidens, människan, vetenskap och även historien. Att människor trots kritiken mot psykoanalysen söker sig till denna talar för att den tillhandahåller individer med något psykologin inte gör. Måhända är detta en annan syn på människan, en där hon tillåts behålla delar av sin *mysticism*. Psykoanalysen har alltid fokuserat på det undermedvetna, sådant som man i svaren på frågelistan pekat ut som svårare att bedriva (evidensbaserad) forskning kring. Om man utgår från den definitionen av god vetenskap vilken det evidensbaserade lägret tycks göra blir det svårt för psykoanalysen att konkurrera med andra teorier och metoder som är lättare att ”mäta”. Detta problem ses även i diskussionen mellan KBT och PDT där man i mångt argumenterar för att KBT har en starkare vetenskaplig/empirisk grund att stå på. Då psykologin rent historiskt rört sig alltmer mot den vetenskapliga legitimiteten blir det föga förvånande att det är de verktyg vilka faller under denna som man söker nyttja för att bedöma vilka metoder och tekniker som på bästa sätt kan förklara och hjälpa individen.

5.1.1. Ett långt förflutet

Någonting som uppsatsen talat mycket om är evidens, men det är svårt att försöka definiera detta och än svårare att definiera sanning; i artikeln *Människosynen ifrågasatt – inte evidensen* menar psykologen Ali Sarkohi att det inte finns någon tydlig grund, eller konsensus, för vad som är sant i forskning inom psykologin.¹⁵⁰ Sanningen, såväl som evidensen, i psykologin

¹⁵⁰ Sarkohi, A. (2010) “Människosynen ifrågasatt – inte evidensen.” Psykologtidningen, nr. 5, p.30–31. S.30–31.

utgår från såväl medicin och biologi som en tolkning av de subjektiva upplevelserna och berättelser från patienter. Psykologin är en disciplin som söker förstå och förklara människans upplevelser, där "själen" görs till studieobjekt. Foucault beskriver den icke-kroppsliga själen som "elementet" i vilken vi kan se en viss typ av makts effekter. Vidare menar Foucault att utifrån detta har det konstruerats koncept och domäner för analys så som "psyche, subjectivity, personality, consciousness, etc.; on it have been built scientific techniques and discourses, and the moral claims of humanism."¹⁵¹ Dessa konstruktioner fungerar som verktyg, vilka vi kan använda för att undersöka och kategorisera det mänskliga psyket samt grunda en form av moral på. Nicholas Rose menar att man kan se "det objektiva" som socialt konstruerat, (framför allt när det kommer till humanvetenskaperna).¹⁵² Ett tankeobjekt förstås trots allt genom språket, genom en etablerad norm för vad detta objekt är eller bör vara. Man skulle kunna argumentera för att psykologins konstruktioner av tankeobjekt aldrig kan vara objektiva, de är beroende av subjektets förståelse av dem, detta gäller såklart allt språk. För att ett tankeobjekt skall få behålla sin betydelse krävs att den eller de som *sätter* betydelsen innehar tolkningsföreträdet (makten) och att denna kan göra sig förstådd. Vi kan förstå tankeobjekten som konstruktioner, dessa är kontext och diskursbundna, de upprätthålls av de som innehar tolkningsföreträdet.

En anledning till att psykologins historia tycks mer svårfångad än exempelvis skolmedicinen tycks vara dess förmåga att röra vid olika fält, olika samhällsdelar och dess korta tid som disciplin. Vi tycks ha svårare att överblicka det som står oss närmare i tiden. Men denna aspekt är inte den jag personligen finner mest intressant, det är psykologins förmåga att anpassa sig. Att den lyckats få ett så stort genomslag tror jag, som Illouz hävdar, kan förklaras med dess *förmåga att förklara*.¹⁵³ Den ger oss svar, den ger oss hjälp och verktyg för att hantera den moderna vardag vi lever i. Illouz skriver att "Psychology was enthusiastically espoused by lay actors because it 'worked'".¹⁵⁴ Psykologin, likt psykoanalysen, "fungerar" men dessa drar i olika utsträckning från de olika typerna av legitimitet. Den moderna psykologin, likt samhället i stort, rör sig alltmer mot den vetenskapliga legitimiteten, det vi i vår samtid ser som sant och fast. Psykoanalysen hänger dock kvar, så länge intresset för den finns och människan söker alternativa vägar för att förstå

¹⁵¹ Foucault, M. (1991). S. 27.

¹⁵² Rose, N. (1989). S. X.

¹⁵³ Illouz, E. (2008). S.20.

¹⁵⁴ IBID. S.243.

och förklara upplevelsen kommer den mest troligt att göra det. Ser vi till skolmedicinen, där alternativmedicinen (så som kiropraktik och akupunktur) ständigt funnits med och fortlevt kan man dra en parallell till psykoanalysen. När svaren inte kommer genom den vetenskapliga auktoriteten, eller legitimiteten, söker vi dem på andra platser. Hur vi värderar dessa mot varandra, vilken vi väljer att tro på, kan dels förklaras med var makten ligger i den egna kontexten. I en svensk akademisk kontext ligger makten i akademien, i *viet*, eller i kåren om man så vill. Det finns då de som innehar en högre *status* än andra, men som Foucault påpekat finns även där ett motstånd vilket kan sägas bekräfta makten. Den visar var makten ligger men utöver detta kan motståndet få övertag och skapa en ny diskurs. I analysen har det påpekats att det finns en skillnad i hur man ser på människan och vetenskapen i de olika lägren. Det kan således påstås finnas en skillnad i hur man konstruerar tankeobjekt, även om psykologin och psykoanalysen delar ett gemensamt språk har de olika sätt att tolka det på. Evidensen, synen på vetenskapen och synen på människan har genomgått förändringar genom historien, men dessa får alla sin konkretion genom språket. Psykologin kan sägas ha omformat den subjektiva upplevelsen till ett mer konkret objekt för empiriska studier.¹⁵⁵ Psykologins experiment, resultat och sanningar får sin konkretion genom språket, ett språk vilket psykologin själv bidrar till att forma. Vidare skapas meningen genom hur vi som samhälle och individer förstår och använder detta språk, förståelsen vilar på etablerade normer.

Den evidensbaserade sidan söker sina förklaringar mer utifrån den egna definitionen av människan, sanningen, medan den humanistiska söker förklaringen i deras egen definition. Det går att se att man söker skapa en större sammanhållning från den evidensbaserade sidan med motivationen att detta skall gynna såväl patienter som yrkeskåren i stort. Huruvida psykoanalysen kommer att skapa sig en identitet vilken drar från den vetenskapliga legitimiteten går endast att spekulera kring, tendenser går att se i de debatter som undersökts för att åtminstone den psykodynamiska terapin gör just det. Sker detta kommer måhända de skolbildningar vi idag ser inom psykoterapin att upphöra. Skapas en stark evidensbaserad grund för PDT kan denna tids nog bli en del av den *psykologiska identiteten* och kan lämna den mer subjektiva psykoanalysen bakom sig. Jag kan dessvärre inte spå in i framtiden, men jag har en förhoppning om att kunna fortsätta undersöka detta

¹⁵⁵ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.xxiii.

ämne. Jag vill förstå relationen mellan ämnen och discipliner, hur dessa *vi* skapas, upprätthålls och utmanas. Allt som är fast förflyktigas, det gäller även diskurser, man kan endast fånga ett ögonblick av tiden i en uppsats. Min förhoppning är dock att denna diskussion skall fortsätta. Hur förstår vi de olika fälten inom akademien? Hur uppstår dessa och på vilka villkor? Vad blir konsekvenserna av dessa gränsdragningar?

5.2. Vidare forskning

Freud "sekten"

Genom historien har såväl Freud som hans "anhängare" eller "lärjungar" anklagats för en slags dyrkan av psykoanalysen. Ett gammalt argument från psykoanalytiker har varit att man inte kan bedöma psykoanalysen om man själv inte gått i psykoanalys. Vidare hade det varit intressant att undersöka hur "sekt lik" psykoanalysen är idag. Detta var inte någonting jag fokuserade på då mitt fokus snarare låg på psykologin som akademisk disciplin och dennas relation till psykoanalysen. Frågelistan skickades ut till anställda på universitetet och huruvida någon av dem skulle klassa sig som psykoanalytiker kan jag inte uttala mig om. Medan många av de i debatten är psykoanalytiker har jag inte fått någon inblick i hur den "världen" ser ut sett till de sociala hierarkier som finns, hur man specifikt inom psykoanalysen ser på den egna identiteten eller hur man förhåller sig till "vetenskaperna". Detta vore om möjligt någonting att undersöka vidare.

Genusperspektiv

Det finns ett intressant genusperspektiv vilket inte rörts vid i denna uppsats, hur psykoanalysen ses som att den har bidragit till de värderingar och könsroller som uteslöt kvinnor från akademien under 1950–60 talet.¹⁵⁶ Även sett till debatten som undersökts är en övervägande majoritet män. Att psykoanalysen domineras av män, rent historiskt, skulle kunna vara något värt att undersöka. I likhet med sjukvårdsvetenskapens historia vilken vi kan se bland de augustinska nunnorna och munkarna på Hôtel dieur där kvinnan fick ta hand om det köttsliga och mannen det andliga, kan man fråga sig hur könsrollerna och professioners utveckling påverkats av psykologin och psykoanalysen.

¹⁵⁶ Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). S.267.

Vidare, Norden och tro

Jag hade själv varit intresserad av att se på hur den svenska psykoanalysens och psykologins utveckling går att jämföra med de övriga nordiska länderna. Om konflikten mellan dessa skiljer sig från den svenska eller inte och hur det ser ut idag. Jag tror att detta hade kunnat berätta något om hur synen på evidens, vetenskap och människan utvecklats och ser ut i de olika kontexterna samt förklara hur detta ser ut i vår samtid.

Det finns såklart många aspekter som påverkar vem som kan göra anspråk på sanningen men en aspekt vi inte bör underskatta är *tron*, eller kanske viljan att tro på någonting. Detta är någonting jag hade velat undersöka gällande psykoanalysen och psykologin, hur tron på evidensen, sanningen, kan sägas påverka uppdelningen mellan dessa. När man talar om teories gångbarhet måste man någonstans basera detta på en tro att dessa skall fungera, övertygelsen om att någonting är *sant* är för mig otroligt intressant. Hur rättfärdigar man metoder och teorier när dessa utgår från tankeobjekt? Detta är något vi ofta gör inom humaniora och något jag hade velat undersöka hur man förhåller sig till, och rent historiskt förhållit sig till inom psykologin.

6. KÄLLOR, MATERIAL OCH LITTERATURLISTA

6.2 TRYCKTA KÄLLOR

Ahrne, G., & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder* (Upplaga 3 ed.). Stockholm. Liber.

Axelsson, T. (2021). *De svåruppfostrade barnen*. Scandia, vol.86(2), p.60–88.

Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4.th ed.). Oxford. Oxford university press.

Eklöf, M. (2000). *Läkarens ethos: Studier i den svenska läkarkårens identiteter, intressen och ideal 1890–1960* (1. uppl. ed., Linköping studies in arts and science, 216).

Fahlke, C., & Göteborgs universitet. Psykologiska institutionen. (2006). *Ett ämne blir till: Psykologi i Göteborg - en kort historia med ett långt förflutet, 1956–2006*.

Flis, I., & Van Eck, N. (2018). *Framing Psychology as a Discipline (1950-1999): A LargeScale Term Co-Occurrence Analysis of Scientific Literature in Psychology*. History of Psychology, vol.21(4), p.334–362.

Foucault, M. (1991). *Discipline and punish: The birth of the prison* (Penguin books). Harmondsworth: Penguin.

God forskningssed. (2017) Vetenskapsrådet. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Gundlach, H. (2006) *Psychology as Science and as Discipline: The Case of Germany*. Physis: Rivista Internazionale Di Storia Della Scienza vol.43, no.1–2.

Gunnarsson Payne, J., & Öhlander, M. red. (2017). *Från strukturalism till poststrukturalism i Tillämpad kulturteori* (Upplaga 1 ed.). Lund. Studentlitteratur.

Holmwood, J. (2010). *Sociology's misfortune: Disciplines, interdisciplinarity and the impact of audit culture*. The British Journal of Sociology, vol.61(4), p.639-658.

Hornstein, G. (1992). *The Return of the Repressed*. The American Psychologist, vol.47(2), 254-263.

Illouz, E. (2008). *Saving the modern soul therapy, emotions, and the culture of self-help*. Berkeley: University of California Press.

Johannisson, K. (1991) *Folkhälsa: Det svenska projektet från 1900 till 2: a världskriget*. Lychnos: Årsbok för idéhistoria och vetenskapshistoria. Uppsala: Lärdomshistoriska samfundet.

- Johansson, G., & Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. (2020). *Historien om svensk psykologisk forskning: Utvecklingen från perception och psykofysik*. Stockholm. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.
- Larsson, B. (2022). *Arton myter om Freud och vägen framåt*. Lava Förlag. E-bok.
- Leezenberg, M. Vries de, G. (2019) *History and philosophy of the humanities: an introduction*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Lilja, A. (2016) *Svara nu snällt på den lista, jag nu sander: Om frågelistan som etnologisk arbetsmetod*. Nätverk, nr 20, p.21–28.
- Nordin, S. (2017). *Filosofins historia: Det västerländska förnuftets äventyr från Thales till postmodernismen* (Fjärde upplagan ed.). Lund. Studentlitteratur.
- Pedersson, A. (2017). *En Fängslande Vetenskap?: Kriminologi I Sverige, 1885–1965*. Göteborg. Göteborgs universitet.
- Pickren, W. E., & Rutherford, A. (2010). *A history of Modern Psychology in context*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. E-bok.
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning* (1. uppl. ed., Greppbar metod). Lund. Studentlitteratur.
- Rose, N. (1989). *Governing the soul: The shaping of the private self*. London: Routledge.
- Rydberg, A., & Uppsala universitet. Institutionen för Idé- och lärdomshistoria. (2008). *Viljebegreppet och psykologin: En studie av psykologins framväxt som vetenskap i Sverige genom en analys av viljebegreppets betydelseförändring* (Uppsala papers in history of ideas, 11).
- Sarkohi, A. (2010) “Människosynen ifrågasatt – inte evidensen.” *Psykologtidningen*, nr. 5, p.30–31.
- Saugstad, P., & Nilsson, B. (2001). *Psykologins historia: En introduktion till dagens psykologi*.
- Sjöstedt, C. (2020). *Freuds sista suck: idéstrider och andra hinder för psykiatriens utveckling*. Göteborg: Konststycke förlag.

6.1 OTRYCKTA KÄLLOR

Detaljsida. (n.d.). UHR.se. <https://www.uhr.se/studier-och-antagning/antagningsstatistik/detaljsida/?utbildningId=E9758F342B3B7B0FBB8CEFAEB8ABAD75&astasearchperiod=VT23&astasearchfor=Psykologprogrammet&astasearchcategory=Utbildning> (hämtad 2024, januari, 01)

hur blir man psykoanalytiker? - FrågaSYV.se. (2020, juli 31). https://www.fragasyv.se/fragor/hur-bilir-man-psykoanalytiker/sort:Question.id/direction:desc?tag_ids=1630 (hämtad 2024, januari, 01)

KBT - Kognitiv beteendeterapi. (2010, november, 08.). Psykologguiden. <https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/fa-hjalp/olika-behandlingmetoder/kbt> (hämtad 2024, januari, 01)

Kodning inom psykiatrin. (2023, maj 2). Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/klassifikationer-och-koder/icd10/psykiatrikoder/> (hämtad 2024, januari, 01)

Psykodynamisk psykoterapi. (2009, april, 29). Psykologguiden. <https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/fa-hjalp/olika-behandlingmetoder/psykodynamisk-psykoterapi> (hämtad 2024, januari, 01)

Psykoterapeutprogrammet. (2023, december 13). Göteborgs Universitet. <https://www.gu.se/psykologi/psykoterapeutprogrammet> (hämtad 2024, januari, 01)

Psykoterapeutprogrammet, Individualpsykoterapi med inriktning mot PDT. (2023, december 12). Göteborgs Universitet. <https://www.gu.se/studera/hitta-utbildning/psykoterapeutprogrammet-individualpsykoterapi-med-inriktning-mot-pdt-s2pteipdt> (hämtad 2024, januari, 01)

Psykoterapeutprogrammet, inriktning PDT - Stockholms universitet. (n.d.). Stockholms Universitet. <https://www.su.se/sok-kurser-och-program/sptuy-ipdt-1.649345> (hämtad 2024, Januari, 01)

Psykoterapeutprogrammet. (2023, december, 20.). Institutionen För Psykologi. <https://www.psy.lu.se/utbildning/dig-som-ar-student-varautbildningar/psykoterapeutprogrammet> (hämtad 2024, januari, 01)

Robinson Erhardt. (2023, augusti 25). *Jonathan Shedler: Freud, Psychoanalysis, and Psychodynamic Psychotherapy | Robinson's Podcast #132* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=zfJo0RePg8M> (hämtad 2024, januari, 01)

Studera till psykolog. (n.d.). Psykologförbundet.

<https://www.psykologforbundet.se/utbildning/Studera-till-psykolog/> (hämtad 2024, januari, 01)

Svensk Ordbok. (2021) *Evidens*. <https://svenska.se/so/?id=117397&pz=7> (hämtad 2024, januari, 01)

Svensk Ordbok. (2021) *Evidensbaserad*. <https://svenska.se/so/?sok=evidensbaserad&pz=1> (hämtad 2024, januari, 01)

Svensk Ordbok. (2021) *Vetenskap*. <https://svenska.se/so/?sok=vetenskap&pz=4> (hämtad 2024, januari, 01)

Utbildningsinstitutet — SPAF. (n.d.). SPAF. <https://www.psykoanalys.se/utbildningen> (hämtad 2024, januari, 01)

6.3 BILAGOR

Bilaga 1 – Frågelista

Jag heter Elin Franzén och studerar tredje året på humanistiska institutionen där jag nu skriver min kandidatuppsats i kulturanalys (KAY 130). Jag är intresserad av hur disciplinära gränser skapas, upprätthålls och utmanas, framförallt har jag ett intresse av hur detta sker inom psykologin. Målet med min uppsats är att försöka förstå om samtida debatter inom en disciplin kan sägas påverka dennes identitetsskapande och hur dessa debatter kan förstås i relation till disciplinens historia.

Deltagande i undersökningen är frivilligt. Undersökningen görs helt anonymt. Observera att svaren som ges kan komma att citeras i uppsatsen.

Uppsatsen kan komma att publiceras och du har rätt att ta del av uppsatsen i sin helhet när denna har färdigställts. Om du har några problem med att besvara frågorna eller har synpunkter på frågeformuläret så ta gärna kontakt med mig. Se kontaktinformation nedan.

Tack på förhand för din medverkan!

Kontaktinformation:

Elin Franzén: gusfraeln@student.gu.se 0768362211

Handledare - Helena Holgersson: helena.holgersson@kultur.gu.se

Frågor

1. Hur länge har du arbetat på institutionen?
 2. Hur skulle du säga att psykologin särskiljer sig från andra discipliner?
 3. Tror du att det finns något som gör psykologin i Göteborg distinkt?
 4. Hur ser du på debatten som pågått kring psykoanalysen och psykodynamisk terapi de senaste åren?
 5. Vad är din inställning till psykoanalysen? Tror du att denna delas av andra inom din disciplin?
 6. Är det någonting du själv vill tillägga?
-

Bilaga 2 - Debattartiklar i kronologisk ordning

Psykolog Tidningen (PT)

Titel: "Pseudovetenskap på Göteborgs universitet"

Författare: N.D.

Datum: 2020-09-03

Titel: Skyll inte på Freud!

Författare: Tomas Wånge,

Datum: 2020-09-25

Dagens Nyheter (DN)

Titel: "Pseudovetenskap frodas i vården och på universiteten"

Författare: Pontus Bäckman, Anna Dåderman, Mats Fredrikson, Dan Katz, Fredrik Malmaeus, Lennart Melin, Björn Skoruppa, Li Wolf, Lars-Göran Öst.

Datum: 2020-10-13

Titel: "Sigmund Freuds verk kan fortfarande tala till oss"

Författare: Per Magnus Johansson,

Datum: 2020-10-14

Titel: "Tankefel att dra slutsatser utifrån enskilda fall"

Författare: Camilla von Below, Katja Bergsten, Fredrik Falkenström, My Frankl, Peter Lilliengren, Björn Philips,

Datum: 2020-10-15

Titel: Vi har inte råd med en tankens likriktning

Författare: Peter Andersson, Camilla von Below, Gunnar Berggren, Charlotta Björklind, Johan Eriksson, Maria Fitger, AnnaLena Isaksson, Gunnar Karlsson ,Andreas Keller, Anna Krantz, Björn Sahlberg, Björn Salomonsson, Andrzej Werbart, Maria Yassa.

Datum: 2020-10-15

Titel: Antifreudianernas påståenden om evidens är oseriösa

Författare: Mats Eklöf

Datum: 2020-10-15

Titel: Lägerbildningar har ingen plats i psykiatri

Författare: Per Magnus Johansson

Datum: 2020-10-17

Titel: Låt vetenskapliga resultat styra valet av behandlingsmetod

Författare: Pontus Böckman Anna Dåderman, Mats Fredrikson, Dan Katz, Fredrik Malmaeus Lennart Melin, Björn Skoruppa, Li Wolf Lars-Göran Öst

Datum: 2020-10-20

Titel: Oetiskt att undervisa terapeuter i Freuds lära

Författare: Charlotta Sjöstedt

Datum: 2020-10-21

Psykolog Tidningen (PT)

Titel: "Hög tid att sluta sprida myter om Freud"

Författare: Billy Larsson

Datum: 2022-09-29

Titel: Psykoanalysen utlovar endast självkänedom

Författare: Catharina Engström

Datum: 2022-10-03

Titel: Populistiska poänger på professionens bekostnad

Författare: Tomas Wånge

Datum: 2022-10-03

Titel: Freudkritik – svar till Engström, Wånge och Wahl

Författare: Billy Larsson

Datum: 2022-10-04

Titel: Ta Freuds vetenskapliga anspråk på allvar

Författare: Billy Larsson

Datum: 2022-10-07
